

חידון גאולה ומשיח

תשפ"ד

קובץ א'

פתח דבר

ברגשי גיל ושמחה תוך שבח והודיה לבורא עולם, הננו מוציאים לאור את קובץ "תורת הגאולה" (وهוא מסלול הלימוד - שנה ג') בסדרת הקבצים בעניני משיח וגאולה היוצאים לאור במסגרת "חידון גאולה ומשיח".

קובץ זה הוא הקובץ הראשון בסדרת הקובצים היוצאים לאור בשנה זו, והוא עוסק במספר נושאים מרכזיים על מהות תקופת הגאולה, מלך המשיח ובית המקדש וארץ ישראל:

(א) **מהות תקופת הגאולה** - הקובץ נפתח בביאור מהותה ומשמעותה של תקופת הגאולה (שלימות התורה והמצוות), ובתיאור המהירות שבה הגאולה יכולה לקרות.

(ב) **מלך המשיח** - בחלק זה מבואר על שמותיו, יחוסו ומעלותיו של מלך המשיח.

(ג) **בנין בית המקדש וקיבוץ גלויות** - חלק זה מוקדש לתיאור בית המקדש השלישי, מתי ואיך יבנה, מעלתו וקדושתו המיוחדת. בהמשך מבואר מקורו וענינו של קיבוץ גלויות, חזרת עשרת השבטים, ועל תקיעת השופר גדול לעתיד.

(ד) **העבודה והקרבנות בבית המקדש** - הפרקים הבאים עוסקים בעבודת בית המקדש והקרבת הקרבנות בתקופת הגאולה. מדובר בפרטי העבודה שתחודש מיד עם בנין בית המקדש השלישי, וכן איזה קרבנות יתבטלו, ואיזה קרבנות מיוחדים יקריבו בני ישראל.

(ה) **ארץ ישראל** - בהמשך מתוארת גבולי ארץ ישראל המורחבת לעתיד לבוא, שתכלול גם את ארצות קיני קניזי וקדמוני. מפורט גם הנחלות העתידיות בארץ וחלקו של שבט לוי בנחלות אלו. ירושלים מתוארת בתפארתה כעיר הבירה שיתרחב ותתקדש, ומדי שבת וראש חודש כל בני ישראל יעלו אליה בענגי כבוד.

קובץ זה מציג אפוא תמונה רחבה של נושאים אלו בעת בוא הגאולה.

בהתוועדות ש"ק פרשת תזריע-מצורע ה'תנש"א אמר הרבי בין השאר וזה לשונו

(להלן קטעים מספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 501. לשלימות הבנת הדברים עיי"ש):

משיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה של כל אחד ואחד מישראל להביא את המשיח.

הרבי מבאר (שם) שלימוד עניני גאולה ומשיח הוא "הדרך הישרה", הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה, לפעול התגלות וביאת המשיח. ובפרטיות:

"תפארת" – הוא ענין לימוד התורה, ו"מלכות שבתפארת" – הוא לימוד התורה בעניני מלך המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות,

– בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, בגמרא ובמדרשים, וגם – ובמיוחד – בפנימיות התורה, החל מספר הזהר, ובפרט בתורת החסידות, בתורת רבותינו נשיאינו, ובפרט בתורתו (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו – מעין ודוגמא והכנה ללימוד תורתו של משיח.

אופן עריכת הקובץ:

החומר שבקובץ זה הוא ליקוט סוגיות נבחרות בעניני גאולה ומשיח, כתובים בשפה קלה וברורה להקל על החפצים ללמוד ולדעת את יסודות ועיקרי הסוגיות הללו. החומר מבוסס ברובו ע"פ תורת הרבי וספרי רבותינו נשיאינו.

המקורות והסוגיות המופיעים כאן הם בבחינת טעימה קלה בלבד מתוך האוצר העשיר של תורת הגאולה. אך הם בהחלט מהווים מבוא ו"מפתח" לפתוח את השערים ולסלול דרך להבנה רחבה ומעמיקה של נושאים אלו.

בהתאם לכך - כמובן שלא ניתן במסגרת זו להביא את כל המקורות הקשורים לנושאים הנידונים, אשר על כן התמקדנו רק במקורות העיקריים הדרושים להבנת הרעיונות. לפיכך, אין לראות בקובץ זה חיבור מקיף בשלימות את "תורת הגאולה".

יתר על כן, התוכן עבר עריכה קלה כדי לסכם ולתמצת נושאים אלו לטובת הלומדים. מובן אפוא, שעל מנת לקבל תמונה ברורה ומקיפה יותר, יש לעיין במקורות עצמם, כמצוין בהערות השוליים. הדברים נכונים ביתר שאת לגבי סוגיות מורכבות שלא באנו להכריע בהן או לקבוע מסמרות, אלא לתאר את עיקרי ההסברים והרעיונות.

ולסיום, נביע תקוותינו כי הלימוד וה'קאָך' בתורת הגאולה, ובפרט על ידי התאחדות תלמידי הישיבות באופן של 'ויעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם' תהיה הפעולה האחרונה ש'תכריע את הכף' ותפעל כבר את התגלות משיח צדקנו, תיכף ומי"ד ממש!

מטה חידון גאולה ומשיח

י"ג אייר תשפ"ד
ברוקלין נ.י.

תוכן העניינים

שער ראשון

גאולה

פרק א 13

13 ..... שלימות התורה ומצוות
מבאר איזה מהעניינים שיהיו בגאולה נכללים בחיוב להאמין במשיח.

14 ..... מעין הגאולה
תיאור צורת חיים גאולתי בזמן הגלות.

פרק ב 15

15 ..... תהליך הגאולה
מבאר שיש ב' אופנים בתהליך הגאולה, ותיוכם. ומהו הגדרת המצב של דורנו.

18 ..... גאולה תוך דקות
מביא דוגמא הלכתית מהגמרא שמלמד עד כמה התרחשות הגאולה תהיה במהירות.

שַׁעַר שְׁנַי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ

פרק ג | תוארים אודות המלך המשיח 23

23 . . . . . מצורע.

ב' ביאורים (חסידות, מהר"ל) אודות התואר 'מצורע' בנוגע למשיח ומהו ענין הנגעים אצל מלך המשיח.

24 . . . . . טהרת המצורע אצל משיח.

ביאור 'יום טהרתו' בנוגע למשיח, ומביא סגולה לזירוז הגאולה שקשור לע' נין זה.

26 . . . . . חיורא דבי רבי

ב' ביאורים למה משיח נקרא 'מצורע של בית רבי'.

26 . . . . . חמורו של משיח.

חמורו של מלך המשיח - משמעותו על פי המהר"ל ובהרחבה בתורת רבינו.

פרק ד 29

29 . . . . . יחוסו של מלך משיח

הובטח לשבט יהודה ומזרע דוד ושלמה.

30 . . . . . משיח - מציאה בסדום

תיאור הייחוס של משיח ממקומות נמוכים. וב' הביאורים למה יחוסו של משיח הוא דווקא ייחוס מסוג זה.

פרק ה 33

33 . . . . . מורח ודאין

מבאר את מעלת וחשיבות תכונה זו מכמה כיוונים. מבאר שאינו מוכרח בהלכה.

שַׁעַר שְׁלִישִׁי

בניין המקדש וקיבוץ גלויות

פרק ו. 37

37 . . . . . סדר הגאולה
מביא ב' שיטות בנוגע למה קודם, קיבוץ גלויות או בניין בית המקדש, ופסק הרמב"ם.

38 . . . . . קיבוץ גלויות - בירור הנצוצות.
ענין קיבוץ גלויות על פי חסידות וג' התיווכים בין המבואר בחסידות לפסק הרמב"ם הנ"ל.

פרק ז | בניית בית המקדש השלישי 41

41 . . . . . בידי הקב"ה או בידי אדם
מביא את שיטת הזהר ושיטת הרמב"ם - מי יבנהו.

42 . . . . . איך יהיה השילוב
ארבע תיווכים של הרבי.

43 . . . . . ברזל בבית המקדש
מבאר סיבת האיסור להשתמש בברזל בבית המקדש הראשון והשני, וסיבת ההיתר בבית המקדש השלישי.

פרק ח 45

45 . . . . . מעלת בית המקדש השלישי
מבאר את המעלות בבית המקדש הראשון והשני, ומעלת בית המקדש השלישי

47 . . . . . חיבור שלוש הבתי מקדשות
מבאר איך ובזכות מה ג' המקדשות נחשבים לענין המשך אחד.

פרק ט | קיבוץ גלויות ועשרת השבטים 49

49 .....ההבטחה על קיבוץ גלויות.
מביא מקורות מן הפסוקים ומהלכה (רמב"ם).

50 .....גאולת כולם - עבדי.
מבאר שכולם יגאלו בקיבוץ גלויות, ומסביר הטעם ששונה מיציאת מצרים.

51 .....חזרת עשרת השבטים.
גלות עשרת השבטים, השיטות והמסקנה אודות חזרתם לעתיד.

פרק י' | שופרו של משיח

55 .....קול השופר
מבאר הקשר בין השופר של משיח לקיבוץ גלויות. ואם הוא כפשוטו או משל.

57 .....קול השופר הרוחני.
מבאר עניינו של השופר שהוא ב' תקופות כהקדמה לביאת המשיח.

שער רביעי

העבודה והקרבנות בבית המקדש

פרק יא | עבודת בני ישראל במקדש

63 .....הדרכת משה ואהרן.
מבאר עניינים שעל ידם מובן איך שהעבודה בבית המקדש השלישי תתאפשר מיד, הן מצד הדרכה והן מצד עניני טומאה ולבושים.

65 .....מדריגות בני ישראל לעתיד לבוא.
מבאר מי ייחס את הכהנים והלויים לעתיד, וביאור השינויים שיתרחשו במצבם של הכהנים והלויים, ומי עוד ישרת אז.

פרק יב

69 .....קרבנות על עבירות בזמן הגלות.
דן בארוכה אם לעתיד לבוא נצטרך להביא קרבנות שנתחייבנו עליהם בזמן הגלות, ואם יש חיוב לרשום החיובים.

פרק יג | הקרבנות לעתיד לבוא

69..... מבאר איזה קרבנות יתבטלו ואיזה לא, ומהו הקרבן הראשון שנקריב בגאולה.

74..... ימי המילואים וחונכת בית המקדש

מבאר את ימי המילואים שיהיה לעתיד בעבודה בבית המקדש, ולמה לא כל הפרטים ברורים בזה.

75..... מעלת עבודת הקרבנות לעתיד לבוא

מבאר את המעלה המיוחדת שיהיה אצל הקרבנות שנקריב בזמן הגאולה.

שער חמישי

ארץ ישראל בזמן הגאולה

פרק יד | קדושת ארץ ישראל והריה

79..... העולם כארץ ישראל

מבאר שענין זה יהיה הן במובן הפשוט שכל העולם יהיה תחת ממשלתו של מלך המשיח והן מצד הקדושה של א"י שתתפשט בכל הארצות.

80..... הרים לעתיד לבוא

מביא דיון אם יהיו הרים לעתיד, שתלוי במהותם ואם נבראו מבראשית או הם תוצאה מהחטא, - ירושלים שונה בזה.

פרק טו.....

83..... ירושלים לעתיד לבוא

מביא תיאורים נפלאים ודברים המיוחדים אודות העיר ירושלים לעתיד.

פרק טז

89..... עלייה לבית המקדש לעתיד לבוא

ב' ביאורים בדברי הנביא אודות הזמנים ומספר הפעמים שבהם נעלה לרגל לעתיד לבוא. וביאור רבינו.

פרק יז | הרחבת ארץ ישראל 93

93 ..... ירושת ארץ קיני קניזי וקדמוני, והוספת שלש ערי מקלט
מבאר ההבטחה לאבות, וקיומה בגאולה. איפה הם וענינם הפנימי של ג'
ארצות אלו.

97 ..... ההכנה ע"י משה רבינו
מבאר איך שהרחבת ארץ ישראל דלעתיד, עניינו נפעל והותחל ע"י פעולת
משה רבינו.

פרק חי. 99

99 ..... חלקו של לוי בשלוש ארצות
דיון אם שבט לוי יקבלו נחלה לעתיד לבוא או לא.

פרק יט. 103

103 ..... מקומות שעוברים לארץ ישראל
יבאר את כל המקומות וכל הדברים שיבואו לארץ ישראל עם הגאולה.

שער

גאולה

שלימות התורה והמצוות

מהו הדבר הכי חשוב שצריך לדעת על ביאת המשיח?

אף שהאמונה בביאת המשיח היא מעיקרי האמונה¹, מכל מקום בדברי הנביאים וחז"ל אודות ביאת המשיח יש פרטים רבים, ודעות שונות, ולכן אפשר לשאול: מהו 'שיעור' הידיעה שצריכה להיות אצל כל יהודי בכדי להיחשב כמאמין בביאת המשיח. האם צריך לדעת ולהאמין בכל הפרטים והדעות על ימות המשיח, או מספיק לדעת ולהאמין רק בדברים הכי עיקריים?

הרבי מבאר², שלפי הרמב"ם, האמונה בביאת המשיח פירושה להאמין ש"המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד לישנה .. וחוזרין כל המשפטים"³. כלומר, שצריכה להיות האמונה בנצחיות מלכות דוד ונצחיות התורה, שזהו הרעיון העיקרי של האמונה בביאת המשיח המקובל על כל הדעות ומוכרח להיות אצל כל יהודי.

לא מספיק רק להאמין שמשיח יבוא בכדי לגאול את ישראל מהגלות, אלא צריך להאמין שהוא מחזיר מלכות בית דוד ויעורר את בני ישראל לשמירת התורה והמצוות בשלימות. (וכן צריך לדעת ולהאמין בכל הפרטים שהביא הרמב"ם בהלכות מלכים אודות פעולותיו של משיח ומצב העולם בימות המשיח, כי פרטים אלו הם חלק מחיוב ההלכתי של חיוב האמונה בביאת המשיח⁴).

אבל בנוגע לשאר הענינים המוזכרים בדברי חז"ל על ימות המשיח, כמו סעודת

1 ראה קובץ חידון גאולה ומשיח (שנה א' קובץ א' ע' 34).

2 ראה לקו"ש חלק חי (פרשת בלק ב) ע' 278.

3 הלכות מלכים ריש פרק יא.

4 ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 279. שם חכ"ג ע' 175. שם חכ"ז ע' 249 ואילך. שם חלק ל"ד ע' 114.

תורת מנחם התועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 192 ואילך.

שור הבר והלויתן⁵, אין הם נחשבים ליסוד באמונה. ומי שלא למד אודות דברים אלו או שאינו מודה בהם לפי שמפרש אותם כמשל, אינו נחשב לכופר, לפי שאינם נוגעים ליסודות האמונה.

מעין הגאולה

כבר בתקופת הגלות אפשר לחיות בצורה שדומה למצב של שלימות התורה ומצוות שיהיה לעתיד לבוא בימות המשיח. אפשר להסתכל על כל לימוד התורה וקיום מצוות שלנו לא רק כמשהו שמקרב את הגאולה, אלא כמשהו שכבר עכשיו נותן לנו "טעימה" מהגאולה.

אחד מהבעיות העיקריים בגלות הוא שאומות העולם "אינם מניחים לישראל לעי" סוק בתורה ומצוות כהוגן"⁶. אבל לעתיד לבוא תהיה שלימות בלימוד התורה, כאשר בני ישראל "יהיו פנויין בתורה ובחכמתה", ותהיה שלימות בקיום המצוות, כאשר "חור זרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם". ונמצא, שכשיהודי היום לומד תורה ומקיים מצוות בלי להתחשב עם המניעות ועיכובים של זמן הגלות, הרי הוא בעצם שם את עצמו במצב של גאולה⁷.

לסיכום, צריך לדעת ולהאמין שהמשיח יבוא ויחזיר את מלכות בית דוד ויעורר את בני ישראל לקיים את התורה ומצוות בשלימות, כפי הפרטים שנמנו ברמב"ם. וכבר עכשיו אנחנו יכולים להתחיל להרגיש מעין תקופת הגאולה על ידי לימוד התורה וקיום המצוות.

(5) אף שבחודאי הם יקרו לפועל (לפחות באופן רוחני).

(6) רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ב.

(7) ראה לקו"ש חכ"ב שיחה לפרשת תזריע-מצורע (ע' 77). תורת מנחם התועדויות תשמ"ו ח"ג

ע' 183 ואילך. שם ע' 190. וראה גם שם ח"ד ע' 291. שם ע' 361 ואילך. ובכ"מ.

תהליך הגאולה

יש מקורות שבהם מבואר שהגאולה תבוא בפתאומיות ובמהירות, כמו נס שקורה ברגע אחד כהרף עין. ויש מקורות המתארים את הגאולה כמשהו שייקח הרבה זמן ויבוא בשלבים שונים.

גם בקשר לבניין בית-המקדש מצאנו תיאורים סותרים. בכמה מקומות נאמר שהוא ירד בנוי ומשוכלל מן השמים. אבל במקומות אחרים נקבע שמשיח הוא זה שיבנה את בית-המקדש¹.

בפרק זה נביא את המקורות השונים, ואיך הגמרא מתרצת בין מקורות אלו שלא יהיה סתירה ביניהם לפועל.

א) גאולה במהירות

בהרבה מקומות מתואר שהגאולה תבוא פתאום בצורה ניסית, שישנה את המציאות ברגע אחד. כך נאמר²: "פְּתָאֵם יְבוֹא אֶל הַיְכָלוֹ הָאֶדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְשִׁים". ה'מצודת-דוד' מפרש: "זה מלך המשיח אשר עין כל אדם מצפה .. לו".

בספר 'מגיד מישרים'³ מבאר באריכות שהגאולה לא תהיה כפי שנהוג בעולם, שלפני בוא המלך באים כמה שלוחים אשר מְבַשְׂרִים ומודיעים שבעוד עשרה ימים יבוא המלך, ואחר-כך מכריזים שבעוד חמישה ימים יבוא וכו', אלא הגאולה תבוא פתאום ברגע אחד.

(1) על כך באריכות להלן בפרק על בניין בית המקדש.

(2) מלאכי ג, א.

(3) פרשת צו.

ומובא⁴ גם בשם הצדיק ר' אלימלך מליז'נסק, שאף-על-פי ש"נאמרו כמה פסוקים אשר בשעת ביאת משיח יהיו מלחמות גדולות ומלחמות גוג ומגוג, אמנם הוא פעל בתפילתו שלא יהיו אז מלחמות, אלא המוכר קמח יעמוד ליד המידה וימכור הקמח, והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה (=מקל שמודדים בו) וימכור הסחורה, ופתאום יבוא אליהו ויבשר אשר הנה משיח בא".

ב) גאולה בשלבים

מצד שני במקומות אחרים הגאולה מתוארת כמו משהו שייקח זמן רב ויבוא בשלבים שונים. כך אמרו חז"ל, שגאולתם של ישראל באה בצעדים קטנים (ולאט), כמו עלות השחר⁵. בזהרה⁶ נאמר: "בזמן שהקב"ה יקים את ישראל ויוציאם מן הג' לות, יפתח להם תחילה פתח קטן וצר של אור, ואחר-כך פתח אחר, רחב ממנו, עד שהקב"ה יפתח להם שערים עליונים פתוחים לארבע רוחות העולם".

גם ובאו של המלך המשיח מתוארת במקומות רבים כתקופה שנמשך זמן רב. במדרש⁷ נאמר שכך יהיה גם עם משיח, הוא יבוא פעם אחת, אז יתכסה, ולבסוף יתגלה פעם שניה ויוציא את כל בני ישראל מהגלות.

שתי דרכי גאולה

התיאורים הסותרים האלה מיושבים על-פי דברי הגמרא⁸ על הפסוק⁹: "אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אֶחְיֶשְׁנָה". הגמרא אומרת: "זָכוּ - אֶחְיֶשְׁנָה; לֹא זָכוּ - בְּעֵתָהּ... זָכוּ - עִם עֲנִי שְׂמִיָּא; לֹא זָכוּ - עֲנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר".

כלומר אם יזכו בני ישראל ויקיימו תורה ומצוות כראוי, הקדוש ברוך הוא יזרו את זמן ביאת המשיח ('אֶחְיֶשְׁנָה'). ואם (חס ושלום) לא יזכו, המשיח יבוא בזמנו ('בְּעֵתָהּ')¹⁰.

4) הובא ב'שומר אמונים' עמ' שן.

5) ירושלמי ברכות פרק א הלכה א. שם יומא פרק ג הלכה ב. ועוד.

6) חלק א, קע, א. (הבא בפנים הוא) תרגום מדברי הזהר.

7) במדבר רבה יא, ב.

8) סנהדרין צח, א.

9) ישעיה ס, כב.

10) בתורת החסידות (שערי-אורה לאדמו"ר האמצעי עמ' פו-פז) מוסבר שלכל אחת מדרכי

הגאולה ('אחישנה', ו'בעתה') יש מעלה משלה. דווקא האופן ד'בעתה' מביאה לבירור וזיכוך עמוק ונעלה יותר של העולם עצמו.

במילים אחרות, ביאת המשיח יכולה לבוא בשתי דרכים: בדרך של 'זכו', ואז היא באה לפני הזמן הסופי שנקבע לה, ולא עוד, אלא שכל הגאולה תבוא מהר בדרך של התגלות ניסית פתאומית ('אַחֲשֶׁנָּה'), עם בית-המקדש שיוּרד מן השמים. אבל אם 'לא זכו', אז הגאולה תבוא בזמנה הקבוע ('בְּעֵינָהּ'), מלוּבשת בדרכי הטבע. כך גם בניין בית-המקדש¹¹ תהיה בידי אדם (מלך המשיח)¹².

ובלשונו של ה'אור-החיים' הקדוש¹³: "שאם תהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל, יהיה הדבר מופלא במעלה ויתגלה הגואל ישראל מן השמים במופת ואות... מה שאין כן כשתהיה הגאולה מצד הקץ ואין ישראל ראויים לה, תהיה באופן אחר, ועליה נאמר שהגואל יבוא עני ורוכב על חמור".

דורנו - מצב של זכו

בכמה הזדמנויות הרבי הדגיש שברור אשר דורנו נמצא במצב של "זכו", כלומר שכבר עשינו את כל העבודה הנדרשת כדי לזכות לגאולה. ולכן, אין ספק שהמשיח יבוא בקרוב באופן ניסי ופתאומי, מכיוון שכבר הגענו למעלת ומדרגת "זכו"¹⁴.

הרבי הוסיף, שמכיוון שבני ישראל עברו את כל יסורי הגלות במהלך הדורות, ובפרט בדורנו זה שעם ישראל נדרש לעמוד בתוקף מול מלעיגים, לכן בוודאי הזיכוך ("זכו") של עם ישראל הוא בדרגה הגבוהה ביותר האפשרית¹⁵.

הרבי כותב באחת מאגרותיו¹⁶: "כל אלו האומרים שגאולת ישראל תבוא בדרך הטבע ולאט-לאט... מתעלמים מהמציאות ומתעלמים גם מראות את העבר, וכמו שכ טוב כימי צאתך מארץ מצרים - שגם שם היתה הגאולה על-ידי קפיצה ממ"ט שערי

הרבי מסביר (ספר השיחות תש"נ ח"ב עמ' 651) שיתכן גם שילוב של שתי הדרכים: 'אחישה' בתוך 'בעתה'. כלומר, הגאולה יכולה לבוא בשלבים מהירים מאוד זה אחר זה, גם אם יש בה סדר מסוים והדרגתיות כללית.

11 לפחות חלק מבנייתו (ראה להלן בפרקים על בית המקדש).

12 לקוטי שיחות חלק חי עמ' 418. שם חלק כז עמ' 204.

13 במדבר כד, יז. בהמשך הוא מפרט, שעל הגאולה בדרך הראשונה נאמר "דָּרַךְ פּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב" - "שיוּרד הגואל מן השמים... רמז לכוכב היוצא באמצע השמים, לנס מופלא", אבל הדרך השנייה מרומזת במילים "יָקָם שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל" - "שיקום שבט אחד מישראל, כדרך הקמים בעולם דרך טבע... שיבוא עני ורוכב על חמור ויקום וימלוך".

14 ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 574. ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 353.

15 שיחות קודש תשל"ו ח"ב ע' 525.

16 אגרות קודש חלק יג ע' שנה. עוד על ביאת הגאולה באופן ד"אחישה" ראה 'שיחות קודש

בענייני גאולה ומשיח' (תשע"ג) ע' 297 ואילך.

טומאה לגאולה שלמה וביד רמה".

הרבי בהזדמנות אף התבטא באופן המיוחד הבא¹⁷: "ובקרוב ממש נזכה לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, באופן דאחישנה (גאר שנעל און גאר שנעל)', 'וארו עם ענני שמיא', טיסה מהירה יותר מטיסה של 'מטוס' כי טסים עם 'ענני שמיא', עם מטוסו של הקב"ה, לארצנו הקדושה".

גאולה בתוך דקות

כמה זמן ייקח מרגע שמשיח יבוא ועד שבית המקדש ייבנה בירושלים ויתחילו לעשות את עבודת המקדש?

ידועים דברי הרמב"ם¹⁸: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין". כלומר, הגאולה באה 'מיד', כהרף-עין.

הרבי מוסיף¹⁹ שאנו לומדים מדברי הגמרא הבאים כמה עלינו לצפות לביאת המשיח מיד ממש: בימי בית המקדש, לכל משפחה של כהנים היה אחריות על העבודה במקדש בתקופה קבועה בשנה. לגבי נושא זה יש דעה בגמרא²⁰ שאם יש כהן שידוע היום (בגלות) בו משפחתו אמור לשרת במקדש, אסור לו לשתות יין באותו יום, שמא משיח יבוא, והוא יהיה שיכור ולא יוכל לשרת במקדש.

ההלכה אינו כאותו דעה שאוסר על הכהן לשתות יין כבר היום. אך עצם הענין שיש דעה שאוסר זאת כבר עכשיו, מראה שלפי דעה זו בית המקדש יכול לקום ולהיבנות מחדש בכל רגע ובצורה פתאומית ביותר.

הסבר הדברים:

כאשר אדם שותה יין ונהיה שיכור, זה לוקח בין שמונה עשרה לעשרים וארבע דקות עד שהוא חוזר לעצמו²¹.

17) תורת מנחם התוועדויות תשמ"ג ח"א ע' 47. הרבי ממשיך ואומר (שם): "ושם גופא לירושלים עיר הקודש, ושם גופא לבית המקדש השלישי".

18) הלכות תשובה פרק ז, הלכה ה.

19) ראה לקוטי שיחות ח"ב עמ' 618.

20) תענית יז, א. וראה רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"א ה"ז.

21) הפגת שכרות של יין אפשרית בשתי דרכים: א) שינה. ב) שהייה 'כדי הליכת מיל'. השיעור

לכן אומרים שאסור לכהן לשתות יין באותו יום, כי משיח יכול לבוא יחד עם בית המקדש בפתאומיות, ובפחות מעשרים וארבע דקות (או אפילו שמונה עשרה דקות!) בית המקדש יהיה מוכן בירושלים עד כדי כך שיוכלו להתחיל מיד את העבודה!

נמצא שעל-פי הדעה שאסור לכהן לשתות יין, בית-המקדש יכול להיבנות בתוך זמן מועט ביותר, בפחות מעשרים וארבע דקות. בתוך זמן קצר כל-כך משיח יכול לבוא, ותיכף ייבנה בית-המקדש ויהיה צורך לגשת מיד לעבודת המקדש!

יהי רצון שנזכה לכך תיכף ומיד ממש, "והשב כהנים לעבודתם ולוויים לשירם ולזמרם", ו"יראה כהן בציון".

שער

מלך
המשיח

תוארים אודות המלך המשיח

מצורע

אודות מלך המשיח הגמרא¹ שואלת: "מה שמו?", והגמרא משיבה²: "חיוורא דבי רבי" (=מצורע של בית רבי³). ההסבר של הגמרא הוא שעל המשיח נאמר⁴ "חֲלִינוּ הוּא נְשָׂא, וּמְכַאֲבֵינוּ סְבָלָם". כלומר, המשיח מכונה 'מצורע', על שם המחלות והנגעים שבאים עליו⁵.

הזיכּוּךְ מסתיים

לפי תורת החסידות התואר מצורע מבטא את העובדה, שהחולי והייסורים שמהם סובל משיח הם עניין חיצוני לגביו, ענין שבא משום חטאיהם של בני-ישראל. אך מלך המשיח עצמו, במהותו הפנימית, הוא שלם ותמים, כמו הצרעת שהוא רק שינוי במראה העור בלבד, ואינו מבטא כאב פנימי, או כל שינוי אחר בחלקי הגוף החשובים והעיקריים.

יותר מזה: גם העוונות של בני ישראל הם חיצוניים וטפלים לגבי המעמד ומצב של

(1) סנהדרין צח, ב.

(2) באחד מהתירושים.

(3) לביאור הקשר של מצורע לבית רבי - ראה להלן בסוף הפרק.

(4) ישעיה נג, ד.

(5) הרמב"ן (על ישעיה נב, יג) מסביר את הסיבה שמשיח סובל ייסורים ונגעים: "כי החבורה

שהוא מצטער ומתגורר עליה תרפא אותנו, כי ה' יסלח לנו בזכותו, ונתרפא מפשעינו ומעוונות אבותינו".

בני ישראל בזמן של 'עקבתא דמשיחא'. זהו תקופה שבו, באופן כללי, בני-ישראל כבר מוכנים לגאולה, לאחר העבודה הרוחנית שעבדו במסירות-נפש במשך כל הדורות של הגלות. לכן למשיח לא נותר, אלא לברר ולזכך את הרע החיצוני ביותר. לכן משיח נקרא "מצורע", כביטוי לכך שהרע שהוא מתקן הוא רע חיצוני וטפל בלבד.

במילים אחרות: אף שנראה לנו שבסוף הגלות, בימינו אלה, יש לעם ישראל הרבה עוונות, אבל האמת היא שאלה נגעים חיצוניים בלבד. כל פנימיותו של עם ישראל כבר נטהרה במשך הדורות, ונשאר רק לזכך ולתקן את הדרגות החיצוניות ביותר.

זו הסיבה הפנימית לכך שהמשיח נקרא 'מצורע'. כינוי זה, במשמעותו הרוחנית והפנימית, מבטא שלימות עליונה ביותר - הן של המשיח עצמו והן של עם ישראל כולם. הכול כבר שלם ומוכן לגאולה, ונשאר רק לברר ולזכך את ה'עור' החיצוני בלבד.

נגעים

הרבי מרחיב בזה עוד יותר ומסביר, כי הסיבה לכך שמשיח נקרא "מצורע" הוא גם משום שמעלותיו של משיח שייכות גם לעניין הנגעים עצמם, הבאים על המצורע.

לפי תורת הקבלה והחסידות נגע הצרעת בשרשו הרוחני מראה על אור אלוהי מאוד גבוה ונעלה ביותר שהעולם עדיין אינו מוכן לקבלו, ולכן גורם נזק (טומאה). ענינו ותפקידו של משיח הוא לעשות כלי-קיבול מתאימים בעולם, כדי שגילויים אלו אכן יוכלו להתגלות בעולם, בצורה טובה באופן שלא יגרמו לנזק. משיח יכין את הער לם לגילויים נעלים אלו, ואז העולם יהיה כלי לקבל גילויים אלו.

לפי זה מובן היטב הסיבה לכך שמשיח נקרא 'מצורע'. הטעם שמשיח נקרא 'מצורע' הוא כדי לבטא את גודל מעלת הקדושה שתתגלה על-ידו בזמן הגאולה. קדושה עליונה זו תתגלה על ידי מלך המשיח, כיון שבזמן הגאולה הקדושה העליונה (שורש הנגעים) תתגלה למטה בטהרתה כפי שהיא בשורשה הרוחני העליון.

'טהרת המצורע' אצל משיח

כאמור לעיל, משיח נמצא במצב של מצורע לפני התגלותו. אמנם בסופו של דבר מגיע "יום טהרתו", כפי שנאמר: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו". כלומר בזמן הגאולה, כאשר העולם יהיה מוכן לקבל את הגילויים הגדולים של הגאולה. ואז משיח כבר לא יהיה "מצורע" במובן השלילי, אלא "מצורע" במובן החיובי והנעלה: מגלה גילויים נעלים בלתי מוגבלים.

הרבי מסביר שיש סגולה מיוחדת כדי לזרז את ביאת הגאולה ("יום טהרתו" של משיח) והיא על ידי לימוד התורה. בלימוד התורה יש את הכוח המיוחד (לחבר האורות שלמעלה מ"כלים" ולהמשיכם ב"כלים", ובכן) לעזור שהעולם יוכל לקבל בצורה קלה את הגילויים הגדולים של הגאולה, אף על פי שהוא אור שהוא למעלה מהטבע והגבלות של העולם. בלימוד זה עצמו, אומר הרבי, יש לשים את הדגש על לימוד התורה בענייני משיח וגאולה.⁶

לסיכום: חז"ל מכנים את המשיח בתואר "מצורע", כי הוא סובל ממחלות ונגיעים בגלל חטאי בני ישראל, אך למרות זאת, המשיח עצמו הוא באמת שלם ותמים, והחטאים הם רק ענין חיצוני וטפל. יותר מזה: כינוי המשיח כ"מצורע" מבטא גם את הגילויים הנעלים ביותר שיתגלו על ידו בזמן הגאולה, וכדי לזרז את ביאת הגאולה ו"יום טהרתו" של המשיח, צריך ללמוד תורה (ובפרט ענייני משיח וגאולה).

— ביאורי המהר"ל על מעלתו של המשיח —

מצורע

המהר"ל מפראג מסביר⁷ שהתואר מצורע אינו רק פרט צדדי של מלך המשיח, אלא יש בו רמז עמוק למהותו של המשיח. התואר מצורע מבטא את מעלתו של המשיח, שהוא כל כך נעלה ומרומם מעל גדרי הטבע של עולם הזה, שכל עניינו הוא אלקות, לכן הוא דומה למצורע. הכינוי מצורע מראה על ריחוק הערך העצום שבינו ובין העולם הגשמי, כמו שמרומז בזה שהמצורע צריך לישב מחוץ למחנה ישראל. משיח לפני בואו יִחַשֵׁב כמצורע, שאין לו קשר אל מציאות העולם הזה.

ולאמיתו של דבר, משיח לא יהיה נבדל רק מן העולם הזה. מלך המשיח הוא כל-כך נעלה, עד כדי כך שיהיה מובדל אפילו מהאבות ומשה רבינו. וכדברי הנביא⁸:
 "הִנֵּה יִשְׁכַּל עִבְדִּי יְרוֹם וְנִשְׂא וְגָבַהּ מְאֹד", ומפרשים זאת חז"ל⁹ שהמשיח יתנשא אף

6) תוכן פרק זה ע"פ לקוטי שיחות חלק לו עמ' 33 ואילך. ראה גם: ספר השיחות תנש"א ח"ב עמ' 490 ואילך; לקוטי שיחות חלק כב עמ' 78.

7) נצח ישראל פרקים מא-מב.

8) ישעיה נב, יג.

9) תנחומא תולדות יד.

למעלה מהאבות ומשה, ויהיה במעלה נעלית ונבדלת גם מהם¹⁰.

חיוורא דבי רבי

בסוגיית הגמרא¹¹ שהובא לעיל נתבאר שמישיח מכונה "חיוורא דבי רבי" (=מצורע של בית רבי). ישנם שני הסברים למה משיח מכונה מצורע של בית רבי:

המשיח דומה לרבי יהודה הנשיא, שגם עליו מסופר שסבל ייסורים. זוהי הסיבה לכך שהוא מכונה "מצורע של בית רבי", על שמו של 'רבי' (רבי יהודה הנשיא)¹².

המהר"ל מפראג מוסיף ומסביר¹³ שבית רבי היו אנשי חכמה שהתרחקו מענייני עולם הזה. לכן משיח נקרא מצורע של בית רבי, מפני מעלתו הרוחנית הגבוהה, שהוא מרומם לגמרי מענייני עולם הזה.

חמורו של משיח

בדומה לזה, המהר"ל מסביר את הדברים שנאמרו על חמורו של משיח בנבואת זכריה הנביא¹⁴: "עֲנִי וְרֵכֵב עַל חֲמֹר". חז"ל מבארים¹⁵ שחמור זה הוא אותו חמור שהשתמש בו משה רבינו, כמו שכתוב¹⁶: "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאֶת בְּנָיו וַיֵּרָכְבּוּ עַל הַחֲמֹר", והוא אותו חמור שחבש אברהם אבינו בשביל עקידת יצחק, כמו שנאמר¹⁷: "וַיִּחַבֵּשׂ אֶת חֲמֹרוֹ".

המהר"ל מסביר¹⁸, שאין הכוונה כפשוטו, שיש היום חמור זקן שכבר חי אלפי שנים והוא מחכה שהמשיח ירכב עליו. בקבלה מבואר שהחמור מסמל את הגשמיות (חמור מלשון חומריות), וכוונת חז"ל היא, שהרכיבה והשליטה על הגשמיות, שיהיה אצל מלך המשיח, הן המשך אחד לרכיבה ולשליטה על הגשמיות שהיה אצל אברהם אבינו ומשה רבינו.

(10) ראה לעיל בסמוך המצוין לשיחה משנת תנש"א (הערה 55 שם).

(11) סנהדרין צח, ב.

(12) מבואר בגמרא (שם) שרבי יהודה הנשיא היה ראוי להיות המשיח, ועל כך מסביר רש"י (ד"ה

אי) שזהו משום שהוא היה "סובל תחלואים וחסיד גמור הוה".

(13) נצח ישראל סוף פרק מא וראה גם חידושי אגדות מהר"ל על סנהדרין צח, ב ד"ה מה שמו.

(14) ט, ט.

(15) פרקי דרבי אליעזר פרק לא.

(16) שמות ד, כ.

(17) בראשית כב, ג.

(18) גבורות ה' פרק כט.

בירור הגשמיות

הרבי דן בהרחבה בנושא ומסביר שחמורו של משיח מרמז על בירור וזיכוכ הער
לם. את ההבדל באופן בירור הגשמיות אצל אברהם, משה ומלך המשיח הרבי מסביר
באופן הבא¹⁹:

כשאברהם אבינו קיים מצוות לפני שניתנה התורה, זה עזר לו לקדש את הדברים
שהשתמש בהם, כמו העצים והסכין של העקידה, אבל רק לזמן קצר ובאופן חיצוני
בלבד. זה לא שינה ופעל באמת באופן פנימי בדבר הגשמי עצמו.

לכן על אברהם נאמר שהוא עסק רק בחבישת החמור, אבל לא רכב על החמור
עצמו. דבר זה מרמז שאברהם אבינו הכניע ושבר את החומריות, אבל עדיין לא זיכך
את גשמיות העולם.

רק אחרי שה' נתן לנו את התורה בהר סיני, המצוות שאנחנו מקיימים יכולות
לקדש ולהעלות את הדברים הגשמיים עצמם באופן פנימי. דבר זה גם משפיע ומרר
מם את האדם עצמו, ולכן אצל משה רבינו, החמור הגביה גם את אשתו ובניו (שהבן
נחשב כחלק מהאב עצמו ("ברא כרעא דאבוה")). אבל גם בימי משה רבינו לא היה
בירור הגשמיות בתכלית השלימות, משום שעדיין לא היה ניכר בגלוי שגשמיות הער
לם עצמו הוא קדושה, ולכן משה רבינו עצמו לא רכב על החמור²⁰.

אך בימות המשיח, יראו מעלת הגוף (על הנשמה) ואז יזדכך הגשמיות בתכלית
השלימות, מפני שאז יתגלה השורש הפנימי של הגשמיות: הקדוש ברוך הוא בכבודו
ובעצמו.

זהו הסיבה לכך שמלך המשיח עצמו "רוכב על חמור". בתקופת הגאולה גשמיות
וחומריות (מלשון "חמור") העולם עצמו יגלה את אור הקדושה בעולם.

כך יוצא שאברהם אבינו היה הראשון שהתחיל לברר גשמיות העולם, המשיך בזה
משה רבינו, ומי שיביא את בירור הגשמיות לסיום ולשלימות, יהיה מלך המשיח.

---

19) לקוטי שיחות חלק א ע' 72. וראה בשינוי קצת בלקוטי שיחות חלק א ע' 19.
20) גם לגבי אשתו ובניו של משה רבינו נאמר רק "וַיִּרְכַּבְם עַל הַחֲמֹר", היינו שאור הקדושה
"רוכב" ומאיר על-ידי החומריות, אבל גילוי אור הקדושה אינו מתייחס ל"חמור" עצמו, אלא להרכב
עליו.

טבלת סיכום:

שלב ותקופות	השימוש בחמור	אופן זיכוך הגשמיות
אברהם אבינו	כליו	זמני וחיצוני
משה רבינו	אשתו ובניו	פנימי ומשפיע על האדם (אך אינו ניכר בגלוי שהגשמיות עצמו הוא קדושה)
משיח	משיח עצמו	בירור בתכלית השלימות (ניכר בגלוי)

יחוסו של מלך המשיח

מזרע דוד ושלמה

יעקב אבינו הבטיח לבנו יהודה את ההבטחה הבאה: "לא יסור שִׁבְט מִיהוּדָה". כלומר, מלכי ישראל יהיו תמיד משבט יהודה, ולכן מלך המשיח צריך להיות משבט יהודה. כך גם במקומות רבים מוזכר יחוסו של מלך המשיח לדוד המלך, וכמו שהקב"ה נשבע לדוד "שלא יכבה נרו לעולם ועד"². הרמב"ם מוסיף שמשיח יהיה גם מזרע שלמה³.

הרמב"ן מוסיף⁴ כי מלכי בית חשמונאי נענשו, והופסקה שושלת המלכות שלהם, משום שנטלו לעצמם את המלוכה אף שלא היו מזרע דוד.

ובספר החינוך⁵ מסביר, שבחירת ה' בדוד וזרעו הוא כמו בחירת ה' באהרן וזרעו לכהונה. מכאן אנו לומדים, שההבטחה ליעקב ולדוד היא (לא רק שגם יהיה מלך מזרעם, אלא) שמלך אמיתי יכול להיות אך ורק מזרע דוד⁶.

דוד המלך עצמו מתייחס לרות ובעוז. מצד בועז מלך המשיח מתייחס לפרץ שנולד מיהודה (בן יעקב אבינו) ותמר כלתו. מצד רות מלך המשיח מתייחס למואב הבן של לוט.

(1) בראשית מט, י.

(2) נוסח ברכות הפטורה. וראה תהלים פט, ד-ה. פסוק לו ואילך. שם קלב, יא ואילך.

(3) ספר המצות (ל"ת ססב). פירוש המשניות שלו (סנהדרין פרק חלק) סוף עיקר יב. ועיין

בימות המשיח בהלכה ח"א ע' נא ואילך.

(4) עה"פ (בראשית) שם.

(5) מצוה תצו.

(6) הגם שבאופן עראי אפשר להיות משבט אחר.

בהמשך הפרק נרחיב על סיפור יחוסו של מלך המשיח לאור תורת החסידות.

משיח - מציאה בסדום

המשיח מכונה 'מציאה' ועל כך נאמר⁷: "מְצַאתִי דָּוִד עֶבְדִּי", מלשון מציאה. איפה נמצאה המציאה הזאת? על-פי המדרש המציאה היה בסדום⁸.

לוט היה מתושבי סדום בשעה שהקב"ה הפך את העיר והמטיר עליה גפרית ואש מן השמים, אך לוט ניצל ממהפכת סדום על ידי שני מלאכים שבאו במיוחד להציל אותו ואת משפחתו. שתי בנותיו של לוט זכו להינצל ממהפכת סדום בזכות דוד שבא מהם ובזכות משיח שבא מזרעו של דוד⁹.

דורות אחר כך דוד יצא מרות המואביה, ורחבעם בן שלמה מנעמה העמונית, ומשיח יבוא משתיהן.

בספר 'שני לוחות הברית'¹⁰ מסביר שבגלל המשיח (העתיד להיוולד מזרעו של לוט) לקח עמו אברהם את לוט. הוא מביא את דברי הזוהר¹¹ שאברהם לקח עמו את לוט "כיוון שראה ברוח-הקודש שעתיד לצאת ממנו דוד". כך גם לאחר שלוט עוזב את אברהם והולך לגור בין רשעי סדום, אברהם בא להצילו ממלחמת המלכים.

השל"ה מסביר שמלחמת המלכים, אשר בו לקחו את לוט בשבי, היה משום שרצו "לבטל ישראל ולבטל משיחם חס ושלום". ולכן "רדף אברהם אבינו מהר להצילו. והציל גם את סדום, כי בבוא מלכות משיח אזי ערי סדום ועמורה תשובנה".

קליפות וחושך

כאשר חושבים על הייחוס המיוחד הזה של מלך המשיח, מתעוררת שאלה גדולה: האם לא היה יותר מתאים שלמשיח יהיה יחוס יותר חשוב?

(7) תהלים פט, כא.

(8) בראשית רבה נ, י.

(9) כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' מבאר ('ספר הליקוטים' ערך 'מואב'): "אף שזהו תכלית הקליפה למטה, כיון שעדיין היה קודם מתן תורה, וגם עשתה זה לשם שמים (נזיר כג, א).. לכן על ידי זה יוכל להיות בירור מבחינה זו, שיומשך מזה בחינת משיח".

(10) פרשת לך-לך (רעט, א). ראה גם לקוטי שיחות חלק לה עמ' 74.

(11) ח"א עט, א.

נאמרו בזה כמה ביאורים¹²:

א) מבואר על כך בחסידות¹³, שהסיבה שמשח מגיע מייחוס כל כך נמוך, הוא כדי שה'קליפות' לא יקטרגו עליו. כי מאז חטא עץ הדעת, נעשה בעולם תערובת של טוב ורע, ואין מציאות של טוב בלי רע. ולכן, אם יהיה דבר שייפרד לגמרי מהרע, יקטרגו עליו הקליפות ואז יכול להיות שלא יהיה לו קיום. אך בעת שה"קליפה" הוא חלק מהדבר, אז אינו מקטרג. לכן היה מוכרח להיות השתלשלות זרע דוד מעמון ומואב כדי שיהיה לכך קיום, בכדי שגם כוחות הטומאה "יסכימו" לכך.

ב) ידוע ש"יתרון האור" הוא דווקא כשהוא מגיע מתוך החושך, ולכן מלך המשיח בא מזרעם של אנשים כאלו¹⁴.

וכך נדרש הפסוק¹⁵: "מְצַאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר", דווקא מתוך ארץ מדבר (רוחנית) תבוא ה"מציאה"¹⁶, "מְצַאֵתִי דָוִד עֶבְדִּי"¹⁷.

---

12) ראה אור התורה וישב (כרך ו' תתצו, ב) משל לענין זה ממלחמה (והדברים מיוסדים ע"פ מאמר כ"ק אדה"ז - ראה באריכות במאמרו של הרב אליהו שי' מטוסוב בהערות וביאורים גליין תשפו ע' 59 ואילך).

13) אור התורה פ' וירא ע' תשמח.

14) אור התורה פ' וירא שם.

15) דברים לב, י.

16) מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' תג.

17) תהלים פט, כא.

מורח ודאין

והריחו בירתה ה'

אחת מתכונותיו המיוחדות של מלך המשיח מתוארת בדברי הנביא ישעיהו:
"וְהָרִיחוּ בְּיָרֵאתָ ה' וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ". הנביא אומר
שמלך המשיח יוכל לשפוט אנשים על פי חוש הריח שלו: "מורח ודאין". כלומר שהוא
יריח אדם וידע מיד אם הוא חייב או זכאי².

וכן נאמר בזוהר³: "מלכא משיחא (ידון) בריחא... בלא סהדין והתראה" (מלך
המשיח ידון על-פי הריח, בלי צורך בעדים ובהתראה).

מהסיפור הבא בגמרא, אנו רואים עד כמה ענין זה שמשיח ישפוט על-פי ריח
נחשב לעניין מרכזי אצל המשיח⁴: כשבן-כוזיבא טען שהוא מלך המשיח, בדקו אותו
חכמים אם הוא מסוגל לשפוט לפי הריח, בלי עדים ואזהרות. אחרי שהתברר שאינו
יכול לשפוט לפי הריח, הבינו חכמי ישראל שבן-כוזיבא אינו מלך המשיח.

חשוב לציין שהרמב"ם בהלכות מלכים אינו כותב שהיכולת לשפוט על פי ריח הוא
אחד מהסימנים שמראים שמדובר במשיח, וגם לא מזכיר שאר כוחות ניסיים כסימנים
שמוכיחים שזהו המשיח⁵.

(1) יא, ג.

(2) סנהדרין צג, ב. ראה רש"י שם.

(3) חלק ב, עח, א.

(4) שם.

(5) ואף שגם לדעת הרמב"ם יהיה למשיח תכונות על-טבעיות וביכולת זו להריח ולדון (כי

הרמב"ם אינו חולק על תכונותיו העל-טבעיות של המשיח), אין הכרח שהיא תהיה בו כבר בתחילת
התגלותו. וראה השגת הראב"ד שם ותירוציהם של נושאי כלי הרמב"ם.

נוגע בעצם הדבר

ענין זה גם מבטא את מעלתו המיוחדת של המשיח. על מהותו של חוש הריח אמרו חז"ל⁶: "איזהו חוש שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף - זה הריח". הריח הוא חוש רוחני, זך ועדין, שמגיע ישר אל תוך הנפש וגורם לה עונג והנאה.

יתרה מזו, כשאדם מאבד את ההכרה, קשה להחזיר לו את ההכרה. במצב כזה מניסים לעזור לו להתעורר על ידי זה שנותנים לו להריח דברים חזקים וחריפים. הסיבה לכך היא, כי בין כל החושים, רק הריח מסוגל לחדור עמוק פנימה אל הנשמה, ולגרום לה לשלוח כוח חדש לגוף כדי שיתעורר.

מכאן רואים שהריח הוא החוש הכי פנימי, שמגיע באמת לעצם האדם. שאר החרשים הם יותר שטחיים וחיצוניים. חוש הריח מגיע לשורשם של דברים ואל המהות האמיתית של הדבר (לעצם הדבר)⁷.

תמונה שלמה

בזמן הזה יש כלל עיקרי בצורה איך ששופטים: "אין לדיין אלא מה שענינו רואות"⁸. השופט צריך לקחת בחשבון רק את העובדות. הוא צריך לחקור על פי עדים או הוכחות אחרות. הראיות השונים נותנים לדיין תמונה מסוימת על המקרה, אך זו נשארת שטחית וחלקית, ולעולם אין לו ביטחון מוחלט שלא טעה בפסק דין. נוסף על כך, השופט בימינו אינו יכול כלל לחוש מה באמת עבר על האדם בשעה שעשה מעשה מסוים.

בכך תהיה גדולתו של המשיח, שהוא ישפוט בעזרת הריח, ובאמצעותו ידע בדיוק את עצם הדבר⁹. היינו, שמשיח רק יריח את האדם העומד לפניו, וכבר יידע מיהו האדם העומד לפניו ומה מעשיו ומה ראוי להיות פסק דינו. המעלה בדין כזה הוא שהוא פסק אמיתי לגמרי.

חוש הריח המופלא שיהיה לו יאפשר לו לעמוד במקומו של בעל הדין ממש, ובכך לקיים בשלימות את הכלל שקבע הלל הזקן¹⁰: "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו". משיח, יוכל לדון, כי הוא 'גיע למקומו' של הבעל הדין.

6) ברכות מג, ב.

7) ראה בכ"ז מאמר ד"ה 'והניף ידו על הנהר' (סה"מ תשי"א-תשי"ג ע' 38).

8) רש"י הנ"ל.

9) לקוטי דיבורים חלק ב, ע' שיז ואילך.

10) אבות ב, ד.

שער

בניין
המקדש
וקיבוץ
גלויות

סדר הגאולה

אחת השאלות בעניין סדר הגאולה היא, מה יהיה קודם, בנין בית המקדש או קיבוץ גלויות¹. בחז"ל יש מחלוקת מה יהיה קודם. יש דעה שבנין בית המקדש יהיה קודם ורק אחר כך יהיה קיבוץ גלויות, ויש דעה שניה שאומרת שקיבוץ גלויות תהיה לפני בנין בית המקדש.

בספר הזוהר² נאמר באופן ברור שקודם יהיה בנין בית המקדש ואחר כך יהיה קיבוץ גלויות. הזוהר מביא ראייה מהפסוק³: "בִּוְנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס". מכאן אנו לומדים שקודם ה' יבנה את ירושלים (בית המקדש), ואחר כך יהיה קיבוץ גלויות. וכן מבואר ברש"י במסכת ברכות⁴.

מצד שני, נאמר במדרש ש"אין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות"⁵. היינו שקודם יתקבצו בני ישראל מן הגלויות ורק אחרי שהם כבר יהיו בארץ ישראל, אז ייבנה בית המקדש.

הרמב"ם - אשר הוא מכריע בדבר זה הלכה למעשה - פוסק כדברי הזוהר, שקיבוץ גלויות תהיה אחרי בנין בית המקדש⁶. ואין אף פוסק שחולק עליו.

-
- (1) על קיבוץ גלויות ראה להלן בהמשך הקובץ.
  - (2) חלק א' קלד, א.
  - (3) תהלים קמו, ב.
  - (4) מט, א.
  - (5) תנחומא נח, יא.
  - (6) הלכות מלכים פרק יא, הלכה ד.

קיבוץ גלויות - בירור הנצוצות.

בסידור עם דא"ח⁷ מסביר אדמו"ר הזקן⁸: "...וזהו הטעם לקיבוץ גלויות דווקא קודם שיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו כו". לכאורה משמע מכאן שדעת אדמו"ר הזקן היא שקיבוץ גלויות יהיה קודם שמשׂיח יבוא וקודם שיבנה המקדש.

אבל כ"ק אדמו"ר הרש"ב מסביר⁹, שכוונת אדמו"ר הזקן כאן אינו לביאת המשיח בפשטות, אלא להגילויים של משיח, שהם יתגלו לאחר קיבוץ גלויות של בני ישראל בגשמיות. וכמו שמובן בפשטות, שמלכותו של משיח בגשמיות (בשלימות) אינו שייך אלא לאחר שיתקבצו הגלויות, שהרי אין מלך בלא עם. כך גם ברוחניות, הגילויים הגדולים של משיח יהיה לאחר שיתקבצו הגלויות ברוחניות, שהוא ענין עליית הניצוצות שנתפזרו בעולם שאנו מבררים עכשיו¹⁰, ומשיח יפעול בהם העלייה האמיתית שיתאחדו ממש בקדושה העליונה, ולאחר כך יהיה הגילויים הרוחניים של משיח. כ"ק אדמו"ר הרש"ב גם מציין שבמקום אחר ב'סידור עם דא"ח' אדמו"ר הזקן מסביר בפירושו שקיבוץ גלויות יהיה רק אחרי בניין בית המקדש¹¹.

לפי הרמב"ם פעולה זו של קיבוץ הגלויות (אחרי הפעולות הקודמות, כולל בניית בית המקדש) היא מהדברים שקובעים את הגדרתו של מלך המשיח כ"משיח בוודאי¹², ומזה ברור שקיבוץ הגלויות נעשה על-ידי מלך המשיח.

תיווכים

יש כמה אפשרויות לתווכ בין שתי הדעות (ש"אלו ואלו דברי אלוקים חיים"):

זכו ולא זכו: סדר הגאולה המפורט בדברי הרמב"ם נאמר רק על מצב שהגאולה באה באופן טבעי, (במעמד ומצב של 'לא זכו'), אבל אם נזכה לגאולה באופן של ניסים בגלוי, ייתכן סדר אחר. במצב כזה ייתכן שקיבוץ גלויות יקרה לפני בניין בית המקדש¹³.

(7) סידור עם דא"ח כולל דרושי דא"ח שנאמרו ע"י רבינו הזקן ונכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר האמצעי, וכשנמסרו אח"כ לדפוס הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

(8) סח, א.

(9) אגרות קודש שלו ח"א ע' שט ואילך.

(10) על עבודת הביורים ועבודתינו בזמן הזה ראה קובץ חידון גאולה ומשיח (תשפ"ג קובץ

א ע' 26).

(11) נט, ב.

(12) הלכות מלכים שם.

(13) ראה ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 99 הערה 36, ושוה"ג להערה 33.

דרגות שונות: יש כמה וכמה דרגות שונות בבניין בית המקדש וקיבוץ גלויות. ואם כן אפשר לתווך בין הדיעות השונות, ולומר שבתחילה יהיה בנין בית המקדש בדרגא נמוכה, ולאחר כך יהיה קיבוץ גלויות, ולאחר קיבוץ גלויות יהיה דרגא נעלית יותר בבנין בית המקדש. (ועל ידי זה נעשה קיבוץ גלויות בדרגא נעלה יותר, וכן הלאה, בעילוי אחר עילוי)¹⁴.

טעימה מקיבוץ גלויות: הרבי ביאר¹⁵, שאע"פ שקיבוץ הגלויות האמיתי יהיה רק אחרי בניין בית המקדש, אולם הכנה ו'טעימה' מקיבוץ הגלויות הגדול תהיה גם קודם־לכן. אלא שזו הכנה ו'טעימה' בלבד, ואינה אתחלתא דגאולה כלל¹⁶.

הרבי הסביר בדומה לזה לאחרי נפילת "מסך הברזל". אז התחיל תנועה חזקה של עלייה לארץ ישראל מבני ישראל שבכל רחבי העולם. הרבי אמר אשר תנועה זו היא מעין והתחלה של קיבוץ גלויות, ושכבר רואים איך שענייני הגאולה מתחילים לקרות בעולם¹⁷.

---

14 שיחת ש"פ חיי שרה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 492, ובהנחה באידיש מאותה התוועדות, אות יב).

15 שיחות קודש תשכ"ח ח"ב ע' 83.

16 ראה תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 292.

17 שיחת ש"פ ויקהל תשנ"ב (ספר השיחות תשנ"ב חלק ב ע' 441. תורת מנחם תשנ"ב חלק

ב ע' 371).

בניית בית המקדש השלישי

בידי הקב"ה או בידי אדם

בספר הזוהר¹ מכונה הבית השלישי "בניינא דקוב"ה", כלומר בנין שייבנה על-ידי הקב"ה. רש"י אומר²: "מקדש העתיד שאנו מצפין, בנוי ומשוכלל הוא, ייגלה ויבוא משמים, שנאמר 'מְקַדֵּשׁ אֲדֹנָי-כּוֹנְנֵנוּ יְדִיָּהּ'". אבל יש דעה בחז"ל, שבית המקדש השלישי ייבנה בידי אדם, וכן פסק הרמב"ם³, שמשיח הוא זה שבונה את בית המקדש.

טעמו של הרמב"ם הוא שבניין בית המקדש הוא מצוות עשה (כפי שהוא עצמו מדגיש בתחילת הלכות בית הבחירה), ולכן צריכים בני ישראל לבנות בעצמם את הבית ולקיים את המצווה. אם הקב"ה יוריד את בית המקדש מוכן מן השמים, לא ויכולו בני ישראל לקיים את המצווה המיוחדת הזאת.

אבל מצד שני בספר זוהר נאמר, שמעלת הבית השלישי לגבי שני הבתי מקדש הקודמים הוא, שהללו היו מעשי ידי אדם, ולכן חרבו ("בניינא דבר נש, דלית ביה קיומא כלל"), אך הבית השלישי יהיה "בניינא דקוב"ה" ולכן יעמוד לנצח.

הרבי מסביר⁴ שגם דבר זה תלוי במצבם של בני ישראל. אם "זכו" ירד מן השמים,

(1) ח"א נט, סוף ע"א. ועוד.

(2) סוכה מא, א. ד"ה א"נ.

(3) הלכות מלכים פי"א ה"ד.

(4) בכל הבא לקמן ראה חידושים וביאורים בהלכות ביהב"ח סימן יט. שערי גאולה ח"ב (ימות

המשיח) ע' קי-קיט.

ואם "לא זכו" ייבנה בידי אדם.

שילוב בידי אדם ובידי שמים

ככמה מקומות הרבי מסביר באופן אחר, ומתווך בין שתי השיטות באופן ששתי השיטות יתקיימו בפועל:

בבית המקדש השלישי יהיו דברים שייבנו בידי אדם ויהיו דברים שירדו ויבואו מן השמים. בדרך זו שתי הדעות נכונות לפועל - מכיוון שזו מצוות עשה, יצטרך עם ישראל לבנות בעצמו, לפחות חלק מבית המקדש, והחלק השני יבואו מן השמים. ומצד זה יהיה הבית נצח.

הסבר זה מתווך בין הרמב"ם לבין הזוהר. הרמב"ם מדגיש את חלקו של האדם בבניין המקדש, אך הזוהר והמדרשים מדגישים את חלקו של הקב"ה. הסיבה לכך הוא משום שהרמב"ם עוסק בהלכה למעשה, מה החובות המוטלות על האדם. לכן הוא לא מזכיר את חלקו של הקב"ה בבניין בית המקדש השלישי. אך הזוהר והמדרשים עוסקים בהשלימות ותכלית המכוון של בית המקדש, שזה נפעל על-ידי חלקו של הקב"ה - מה שירד מלמעלה, מהשמים.

איך יהיה השילוב

יש כמה הסברים כיצד תהיה לפועל שילוב בין חלקו של עם ישראל וחלקו של הקב"ה בבניין בית המקדש:

(א) מלך המשיח יבנה את החלק הגשמי של בית המקדש, אבל אחר כך ירד לתר - מן השמים - המקדש הרוחני שלמעלה. בדיוק כמו שיש לאדם נשמה וגוף - כך בבית המקדש יש את החלק הגשמי ואת החלק הרוחני. דבר זה דומה למה שנאמר על המזבח, שחז"ל אמרו שאף-על-פי שהאש יורדת על המזבח מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט (=האדם)⁵.

(ב) על הפסוק "טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ"⁶, אומר המדרש⁷, ששערי בית המקדש 'טבעו' בארץ ונגנזו בהר הבית, וכאשר ירד בית המקדש השלישי מן השמים, יתגלו השערים,

הסבר זה הוא היחיד העולה היטב עם שיטת רש"י הנ"ל.

(5) הסברנו בפנים ע"פ הספר "הלכתא למשיחא" שם אשר הדוגמה מאש שלמעלה הוא רק **בדוגמת וע"ד בנין ביהמ"ק משום שהאש מלמעלה היה אש גשמי ממש.**

(6) איכה ב,ט.

(7) במדבר רבה טו, יג.

ויקבעו במקומם על-ידי בני ישראל. ומכיוון שהמעמיד את הדלתות נחשב כאלו בנה את כל הבית, יקיימו בכך בני ישראל את מצוות בנין בית המקדש.

ג) יש הבדל בין מידות בית המקדש במסכת מידות לבין המידות בספר יחזקאל⁸, לכן הרבה דברים בספר יחזקאל הם "דברים סתומים" וקשה להבין איך לבנות אותם בפועל⁹.

וכאן יבוא השילוב: בני ישראל יבנו את בית המקדש על פי המידות הברורות שבמסכת מידות. ואותם "דברים הסתומים" בספר יחזקאל ירדו ויבואו משמים.

ברזל בבית המקדש

במשכן ובשתי בתי המקדש לא השתמשו כלל בברזל לבניין הבית. היה זה, כספ, נחושת ושאר החומרים הכתובים בפרשת תרומה, אבל לא ברזל.

הטעם לכך מבואר בדברי רש"י¹⁰ ש"הברזל נברא לקצר ימיו של אדם", וברור שדבר שלילי כזה שגורם הרס והיפך החיים אינו מתאים להיות חלק מבית המקדש.

יתרה מכך: מבואר במדרש¹¹ על הפסוק¹²: "וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנְחֹשֶׁת", שיש קשר בין ברזל והחרבת בית המקדש: "ברזל אין כתיב כאן לא במשכן ולא במקדש, למה? שנמשלו בו אדום שהחריבו בית המקדש". היינו שברזל מסמל את אדום שהביאו לחורבן הבית, ולכן הברזל נחשב לדבר שלילי בבית המקדש, ובמילא לא השתמשו בו לבניית המקדש.

איסור מוחלט על ברזל

לא זו בלבד שלא השתמשו בברזל לבניין, אלא שאפילו להשתמש בברזל בתור כלי עבודה, בשביל לחתוך וליישר אבנים ועצים היה אסור בכל הר הבית. בעת שהיה צורך

8) פרקים מ"ג. מפורטת שם נבואה שבה גילה הקב"ה את "צורת הבית ותכונותו ומוצאיו ומובאיו וכל צורותיו". לפי המפרשים, זה בית המקדש השלישי.

9) הרמב"ם (הלכות בית-הבחירה פרק א, הלכה ד) אומר: "בניין העתיד להיבנות, אף-על-פי שהוא כתוב ביחזקאל, אינו מפורש ומבואר".

10) יתרו כ, כב.

11) שמות רבה לה, ה.

12) שמות כה, ג.

להשתמש בכלי ברזל השתמשו בו רק מחוץ להר הבית¹³.

אך הבית המקדש השלישי כן ייבנה מברזל. רמז לכך נמצא בפסוקים בספר דברי הימים שמתאר מה הכין דוד מלך ישראל לבניית בית המקדש (שנבנה בידי שלמה בנו)¹⁴: "הַכִּינֹתִי לְבַיִת אֱלֹהִים" ... "וּבְרָזֶל מֵאֶה אֶלֶף כֶּכָּרִים". עיקר ושלמות ענין זה יהיה בבית המקדש השלישי שייבנה על-ידי דוד מלכא משיחא, שאז הדבר יהיה מותר.

ביטול הרע בגאולה

נשאלת השאלה: כיצד יהיה ברזל בבית המקדש השלישי, הרי זהו דבר שלילי?

התשובה לכך הוא שבזמן הגאולה יתבטל הרע מן העולם, ולכן כוח ההרס השלילי שיש בברזל יתבטל, ואז ישתמשו בברזל רק לדברים טובים.

יתרה מזאת: הברזל יהיה חלק עיקרי בבניין הבית, כמו שנאמר בדברי הימים: "הַכִּינֹתִי לְבַיִת אֱלֹהִים" ... "וּבְרָזֶל מֵאֶה אֶלֶף כֶּכָּרִים!" כך יהפוך הברזל, שגרם לחורבן המקדש, לחומר בונה ומחזק בבניין הבית השלישי¹⁵.

סימן לנצחיות

עוד הסבר לגבי הברזל לעתיד לבוא¹⁶:

לפי תורת הקבלה הברזל הוא סימן לכך שבית המקדש השלישי יהיה נצחי, לעומת בתי המקדש הקודמים שנהרסו.

המשכן היה זמני, עשוי מדברים לא קבועים כמו עץ ויריעות. משכן שילה כבר היה בנוי מדבר חזק יותר - אבנים, אבל עדיין לא היה מושלם, כי הגג היה מיריעות. ואפילו בית המקדש הראשון שנבנה כולו מאבנים, בסוף נהרס.

לכן בבית השלישי ישתמשו בברזל, החומר הכי חזק שיש, כדי להראות על נצחיותו של בית המקדש.

13) סוטה מח, ב. ולשיטת רבי יהודה אפילו מחוץ להר הבית היה אסור להשתמש בכלי ברזל, והכנת האבנים לבניין היה על-ידי ה"שמיר".

14) דה"א כט, ב; ז (וראה שם כב, יד (טז)).

15) משיחת ש"פ ויחי תשנ"ב (ספר השיחות תשנ"ב ע' 232 ואילך). ראה גם: תו"א ויגש בתחילתו (ולהעיר גם מהמבואר בלקו"ש ח"ו ע' 15).

16) עיין בספר 'הנה ימים באים' ח"א ע' 212-213 ע"פ ספר השיחות שם.

מעלת בית המקדש השלישי

המקדש הראשון והשני

בין תקופת בית הראשון ותקופת בית שני היו הבדלים במדרגתם הרוחנית של בני ישראל:

בית הראשון: בימי הבית הראשון הגילוי אלוקות היה באופן של "מלמעלה למטה".

כלומר, בית המקדש הראשון נבנה בימי שלמה המלך, בתקופה שבה הייתה התג' לות אלוקית מאוד גדולה¹. גם בני ישראל עמדו אז בדרגה רוחנית גבוהה ביותר, מצד הגילוי האלוקי שהאיר בעולם.

אבל החסרון של הבית הראשון היה, שכל הגילויים האלוקיים באו מלמעלה ולא כל כך) מצד עבודת המטה (עבודת בני ישראל), ולכן העולם עצמו לא היה כלי בש' ביל לגילוי אלקות. ולכן הבית הראשון לא היה יכול להיות קיים באופן נצחי ולבסוף חרב הבית.

בית שני: בבית השני היה המצב הפוך: גילוי אלוקות "מלמטה למעלה".

דהיינו שלגבי הבית הראשון הייתה בו ירידה באופן גילוי האלוקות. הדבר התבטא גם בעובדה שחסרו בו חמישה דברים עיקריים²: הארון (עם הכפורת והכרובים), האורים ותומים, האש, השכינה ורוח הקודש. גם הזמן שבו נבנה לא הייתה בתקופה טובה לעם ישראל. הוא נבנה כשעם ישראל היה תחת הממשלה של אומות העולם.

אבל מצד שני, ה'מטה' היה כלי לאלקות. בני ישראל היו אז במדריגת בעלי תשׁו

(1) כדברי הזוהר (ח"ב פה, א) "קיימא סיהרא באשלמותא".

(2) יומא כא, ב.

בה, ולכן העולם נזדכך.

כתוצאה מכך שהמטה היה כלי לקדושה, הבית השני היה קיים קצת יותר זמן מהבית הראשון, וגם היה יותר גדול (כי גדר העולם הוא מקום זמון). ואע"פ שהמטה היה כלי לקדושה, מכל-מקום גם הבית המקדש השני נחרב לבסוף, כיון שמה שיש ביכולתם של בני אדם להשיג בכוחות עצמם הוא מוגבל ואין קיום נצחי להתעוררות מלמטה³.

נצחיות בית המקדש השלישי

מעלתו של בית המקדש השלישי הוא שהוא יהיה בנין נצחי משום שהוא "בנין הקב"ה".

במאמרי חז"ל רבים מבואר אודות מעלת הבית המקדש השלישי שיהיה תמיד ונצח⁴. הגמרא אומרת⁵, שאצל אברהם מוזכר מקום המקדש בלשון "הר" ("בְּהַר ה' יִרְאֶה"⁶). אצל יצחק - בלשון "שדה" ("וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹךְ בְּשֵׂדֵה"⁷). ואילו אצל יעקב הלשון הוא "בית" ("וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֱלֹהִים⁸). המפרשים מסבירים, ששלושת הכינויים הללו (הר, שדה, בית) מתייחסים לשלושת בתי המקדש: הבית הראשון והבית השני הם בדוגמת 'הר' ו'שדה', שהם לא מקום שאפשר לגור בקביעות. ואילו בית המקדש השלישי הוא בבחינת 'בית', שעומד בקביעות.

ובחסידות מוסבר⁹ הקשר בין יעקב לבחינת בית שעומד לעד, שענינו של יעקב הוא אמת, ואמת הוא דבר נצחי העומד לעד, וכמו שנאמר¹⁰: "שִׁפְתַי אֱמֶת תִּכְוֶן לְעַד".

הטעם לנצחיות המקדש

הביאור הפנימי במה שנתבאר לעיל שהטעם לכך שבית המקדש השלישי יהיה נצחי הוא מפני שיהיה "בנין הקב"ה":

-
- 3 ראה שערי גאולה ח"ב (ימות המשיח) ע' קי-קיט. חידושים וביאורים בהלכות ביהב"ח ח"ב שיחה ו (ע' קנג). ועוד.
  - 4 ראה גם זוהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. ועוד.
  - 5 פסחים פח, א. וראה רש"י ומהרש"א על אתר.
  - 6 בראשית כב, יד.
  - 7 בראשית פרק כד, סג.
  - 8 בראשית פרק כח, יט.
  - 9 ספר המאמרים מלוקט חלק ד ע' שלג.
  - 10 משלי יב, יט.

יש משהו מיוחד בבית המקדש השלישי שלא היה בבתי המקדש הקודמים. בבית המקדש השלישי יהיו שתי המעלות שהיו בבית הראשון והשני. מצד אחד, יהיה בו התגלות ואור אלוקי גדול אף יותר מתקופתו של שלמה המלך. מצד שני, הוא יבנה לאחר זיכוך והכנה של העולם של עבודת בני ישראל בגלות, ולכן יהיה כלי לקבל את גילוי אלוקות מלמעלה.

לכן בית המקדש השלישי יהיה נצחי, כי הוא יהיה שילוב של גילוי אלוקות (מ'למעלה') ועבודת הזיכוך של בני ישראל (ה'מטה').

הכח לחבר ה'מטה' (שענינו הוא הגבלה והשינוי) עם הגילוי האלוקי הבלי גבול שמלמעלה, הוא על-ידי גילוי העצמות שלמעלה מכל ההגדרות (של בלי גבול וגבול, ו'מעלה' ו'מטה'), ולכן יכול לחברם ולאחדם ביחד. וזהו הענין הפנימי בדברי הזוהר¹¹ שבית המקדש השלישי יהיה נצחי מפני שיהיה "בנין הקב"ה", דהיינו שיהיה בו כח העצמות שמחבר בלי גבול וגבול ביחד.

חיבור שלוש הבתי מקדשות

אף שבית המקדש השלישי שלו אנו מצפים יבנה מחדש, עדיין יש חלק אחד שקיים עוד מבית המקדש הראשון, ועל-ידי חלק זה מתחברים שלוש הבתי מקדשות יחד.

בעת ששלמה המלך בנה את בית המקדש הראשון וידע שסופו ליחרב, הוא בנה מקום עמוק באדמה, שבשביל להגיע למקום זה צריך לעבור במקומות מחבוא עקור מות ומקום זה הוא בדיוק תחת מקום הארון שבקודש הקדשים. לפני שבית המקדש נחרב צווה יאשיהו המלך לגנוז את הארון במקום הזה שהכין שלמה¹².

הרבי מסביר¹³, שהמקום שבו גנז יאשיהו המלך את הארון, אינו סתם מקום להחביא את הארון שלא יתפסוהו האויבים, אלא שמקום זה נחשב לחלק מקודש הקדשים ואפילו יש לו את קדושת קודש הקדשים. כיון שמלכתחילה כשבנה שלמה מקום לארון, בנה שני מקומות, אחד בחלק הגלוי של קודש הקדשים, ואחד באותו מקום רק יותר עמוק באדמה.

לפי זה יוצא שאף אחרי חורבן הבית, עדיין נשאר מקום אחד שלא נחרב והוא מקום הארון.

(11) זח"ג רכא, א. זח"א כח, א.

(12) רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א.

(13) לקוטי שיחות חלק כא ע' 156 ואילך.

ועל פי זה מובן ששלוש הבתי מקדשות אינם שלוש בתים נפרדים, והבית המקדש השני והשלישי הם לא בתים חדשים אלא המשך מהבית הראשון, כיון שמקום הארון שהוא ה'עצם' של בית המקדש נשאר תמיד שלא שייד בו חורבן, וממנו (ומכחו) נבנים הבית השני והשלישי.

קיבוץ גלויות ועשרת השבטים

קיבוץ גלויות

ההבטחה על קיבוץ גלויות

אחד היעודים החשובים על הגאולה, הוא היעוד על קיבוץ גלויות, שלעתיד לבוא יתקבצו בני ישראל מכל מקום בעולם ויבואו אל ארץ ישראל. הבטחה זו מצינו מפורש בתורה וכן בנביאים בכמה מקומות. וזה לשון הפסוק: "וְשָׁב ה' אֶלְקֵינוּ אֶת שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ וְשָׁב וְקִבְּצֵנוּ מִכָּל הָעַמִּים". ובנביא נאמר: "הֲנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבְּצֵנִים מִיַּרְכְּתֵי אֶרֶץ . . . קֵהֵל גְּדוֹל יִשׁוּבוּ הִנֵּה".

קיבוץ גלויות יכול גם את אותם היהודים שנאבדו ואינם יודעים שהם יהודים ואפילו את היהודים שלא ירצו לצאת מהגלות. פרט זה מפורש בדברי הנביא ישעיהו: "וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וְיָבֹאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם". ובלשונו של רש"י: "גדול יום קבוץ גלויות ובקושי, כאילו הוא עצמו צריך להיות אוחד בידיו ממש איש איש ממקומו".

קיבוץ גלויות הוא גם אחד מהדברים שמפורש בהלכה שיקרה, כמו שהרמב"ם כותב "שמלך המשיח "מקבץ נדחי ישראל".

(1) נצבים ל, ג ואילך.

(2) כז, יב-יג.

(3) נצבים ל, ג.

(4) הלכות מלכים תחילת פרק יא.

גאולת כולם - עבדי

ביציאת מצרים לא כל העם יצאו. היו כאלה שלא רצו לצאת ממצרים, והם מתו בזמן מכת חושך⁵. אבל בגאולה האמיתית והשלימה כולם (בלי שום יוצא מן הכלל) יגאלו ויתקבצו אל ארץ ישראל.

הסיבה שכולם יגאלו היא, שבמתן תורה נשתנה ונתחזק הקשר בין בני ישראל אל הקב"ה. במתן תורה בחר הקב"ה בעם ישראל. וגם, בני ישראל נעשו עבדים לה', כמו שנאמר⁶: "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם".

מבואר בחסידות⁷, שיש מעלה בבחירת הקב"ה בבני ישראל שנתחדש במתן תורה, על הקשר שהיה בין הקב"ה לבני ישראל לפני כן, שאז נקראו בשם בנים להקב"ה. כי היחס והקשר של אב ובן, אף שהוא מאוד עמוק, אך בכל זאת סוף סוף אין זה בא מהעצם ממש של האב והבן. ולכן שייך שהבן יתנגד להקשר שלו עם אביו. אבל בחירה חפשית, הוא שבחר כן לא משום איזה סיבה וטעם, אלא בבחירה חפשית שבא מעצמות האדם ממש. ולכן כאשר הקב"ה בחר בבחירתו החפשית את בני ישראל בעת מתן תורה, קשר זה בא מעצמותו ומהותו ממש.

וזה קשור עם הענין השני שנתחדש בשעת מתן תורה, שאז נעשו בני ישראל עבדים לה'. החילוק בין בן ועבד הוא, שהקשר של הבן עם אביו אינו בא מעצמותו ממש. אבל אצל העבד הקשר אל האדון חודר בעצמות העבד ממש, מפני שעבד מוסר עצמו לגמרי להאדון שלו, דהיינו שהביטול שלו חודר בעצם מציאותו, עד שכל מציאותו נעשה רק (חלק מ)מציאות האדון בלבד. וכן הוא אצל בני ישראל, שבשעת מתן תורה נעשו הם עבדים לה', והקשר שלהם עם הקב"ה חדר בעצם מציאותם ממש. ולכן לאחר מתן תורה, אין זה שייך שיהודי יתנגד באמת להקשר שלו עם הקב"ה, מכיון שבמהותו ועצמותו הוא בוחר באלקות.

אלא, שבאופן זמני יהודי יכול להתנהג כאילו אינו עבד ה', אבל זה עדיין לא מבטל את הקשר שלו עם ה' ולכן גם לעתיד לבוא הוא יגאל.

ועוד זאת: על הפסוק "ושב ה' אלקיך את שבותך" אומר רש"י, ש"השכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם". ואם-כן, גאולת השכינה תהיה רק לאחר שהיהודי האחרון והכי נידח יגאל, כי הגאולה תלויה בכל יהודי ויהודי בלי יוצא מן הכלל.

(5) שמות רבה פי"ד, ג.

(6) ויקרא כה, נה.

(7) ראה לקוטי שיחות חלק יא ע' 4 ואילך.

מתנת האומות

הגאונים כתבו⁸, שבני ישראל יחזרו על ידי כל אומה ואומה שבתוכו הם גרו. משום שבעת שיבוא משיח צדקנו, כל עם ועם ירצה להביא מתנה למלך המשיח ולהתקרב אליו.

ואז אומות העולם יאמרו לעצמם: איזו מתנה נביא למלך הזה? הרי כל הכסף והכלים לא חשובים בשבילי! אבל את בני עמו ועדתו אנחנו נביא לו כמתנה. על זה נאמר⁹: "וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לָּהּ".

האופן שבו כל אומה תביא את בני ישראל ישתנה בהתאם לעושרה של המדינה. אומות עשירות המחזיקות בעדרי סוסים ובהמות ישתמשו בהם כדי להביא את בני ישראל חזרה לארץ ישראל. אבל אומות אחרות שאין ברשותן בעלי חיים, ישאו את בני ישראל בכוחות עצמן, על כתפיהם. אומות נוספות יביאו את בני ישראל באוניות מסוגים שונים.

ואלו שנמצאים במדבריות או במקומות אחרים שאין שם עמים שיביאו אותם, "ישאם אלקיננו כברוחות, שנאמר¹⁰: אִמְר לְצִפּוֹן: תִּנְי! וּלְתִימָן: אֵל תְּכַלְאִי! וכמו נשואים על העבים ועל הענן, שנאמר¹¹: מִי אֵלֶּה כָּעֵב תַּעֲוִפֶינָה".

חזרת עשרת השבטים

לאחר ששלמה המלך נפטר, נתחלק עם ישראל לשתי ממלכות נפרדות. רחבעם בנו של שלמה מלך (רק) על שבט יהודה ובנימין, וירבעם שהיה משבט אפרים מלך על שאר השבטים. בזמן שהושע בן אילה מלך על עשרת השבטים (יותר מ-150 שנה לפני חורבן בית המקדש), נלחם בהם מלך אשור והגלה אותם אל "בְּחֶלְח וּבְחָבּוֹר נְהָר גּוֹזָן וְעָרֵי מְדַי". אבל שבטי יהודה ובנימין, שעליהם מלך חזקיהו, לא הוגלו כיון שנעשה להם נס וכל צבאו של מלך אשור נחרב.

(8) ראה 'ללקוט מדרשים' (תשס"ז) ח"ד ע' קלא מ'תשובת רבינו האי גאון מענין הישועה'. ועוד.

(9) ישעיה סו, כ.

(10) ישעיה מג, ו.

(11) ישעיה ס, ח.

לאן גלו

אף שהנביא כותב את המקומות שאליהם הוגלו עשרת השבטים, עדיין אינו ברור איפוא הם נמצאים. בגמרא¹² יש חילוקי דעות לאן הוגלו, "מר זוטרא אמר לאפריקי, ורבי חנינא אמר להרי סלוג". ובירושלמי נאמר¹³, "לשלש גלויות גלו ישראל, אחד לפ' נים מהר סמבטיון, ואחד לדפני של אנטיוכיה, ואחד שירד עליהם הענן וכיסה אותם".

עוד נקודה חשובה היא, שאף שגלו עשרת השבטים ואין אנו יודעים היכן הם נמצאים, עדיין יש בינינו עכשיו מכל השבטים. כי בגמרא¹⁴ מסופר איך שירמיהו הנביא הלך להחזיר את עשרת השבטים, ובפועל החזיר רק חלק קטן מכל שבט¹⁵. יש גם דעות שבמלחמת סנחריב רק ראשי ונכבדי העם גלו אבל שאר האנשים ה'פשוטים', הצטרפו לשבט יהודה ובנימין¹⁶.

חזרת השבטים לעתיד

מה יהיה גורלם של עשרת השבטים שטרם שבו?

יש מחלוקת במשנה¹⁷, מה יקרה לעשרת השבטים לעתיד לבוא. רבי עקיבא אומר ש"עשרת השבטים אינן עתידין לחזור", ורבי אליעזר אומר שהם יחזרו. ובגמרא¹⁸ יש דיעה שזה תלוי במעשיהם: אם יעשו תשובה הם יחזרו, אך אם לא יעשו תשובה הם לא יחזרו.

המהר"ל¹⁹ מדגיש, שגם לדעת האומר שעשרת השבטים אינם עתידים לחזור, אין המדובר בכל עשרת השבטים, שהרי הרבה מהם כבר שבו, כמו שאמרו חכמים שירמיהו החזיר אותם, אלא שהסובר שאינם עתידים לחזור, כוונתו על אלו שגלו ולא חזרו בימי ירמיהו. כלומר, לכולי עלמא יהיו י"ב שבטים לעתיד לבוא, שהרי יש בינינו מכל השבטים.

הרבי אמר כמה פעמים, שבגאולה האמיתית והשלימה יגאלו כל בני ישראל, גם

(12) סנהדרין צד, א.

(13) סנהדרין פ"י סוף ה"ד.

(14) מגילה יד, י. ערכין לג, א.

(15) רש"י בסנהדרין קי, ב.

(16) הדעות בזה הובאו ב'מרגליות הים' לסנהדרין שם.

(17) סנהדרין י, ג.

(18) תלמוד בבלי וירושלמי שם.

(19) נצח ישראל פרק לד.

עשרת השבטים²⁰.

כיצד יחזרו

כיצד בדיוק עתידים עשרת השבטים לשוב לארץ ישראל?

מצינו דעות שונות איך יבואו בני השבטים להתקבץ לארץ ישראל. במדרש ילקוט שמעוני מבואר²¹ שהקב"ה יעשה מחילות בארץ מכל מקום שבו עשרת השבטים נמצאים, עד להר הזיתים, ושם הם יעלו החוצה. אך במקומות אחרים מבואר²² שע"תידים בני השבטים להגיע לארץ ישראל בעזרת ענני שמיא, שיביאו אותם מהמקום שהם נמצאים בו.

---

(20) ראה לקו"ש חט"ו ע' 414. חכ"ד ע' 288. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 563 הערה 9. שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 271. ובכ"מ.
(21) ישעיה רמז תסט. ועוד.
(22) 'שער בת רבים' (דברים ל, ג). ועוד. וראה נצח ישראל פרק לד שמבאר הילקוט שמעוני הנ"ל שלא כפשוטו.

שופרו של משיח

קול השופר

קול השופר וקיבוץ גלויות

במקורות רבים בדברי חז"ל, מבואר שלעתיד לבוא הקב"ה יתקע בשופר גדול כדי לקבץ את כל בני ישראל מהגלות.

כך קבעו חכמינו בנוסח תפילת שמונה עשרה¹: "תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו". וכך מסתיימת ברכת ה'שופרות' שבמוסף ראש השנה: "אלוקינו ואלוקי אבותינו תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותינו, וקרב פזורינו מבין הגויים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ".

המקור לקשר זה בין הגאולה וקיבוץ הגלויות לבין קול השופר, נמצא בדברי הנביאים. הנביא ישעיהו² אומר לגויים ומבטיח להם: "כָּל יְשָׁבֵי תֵבֵל וְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן יֵסְדוּ הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקַע שׁוֹפֵר תִּשְׁמְעוּ". הכוונה היא לכך שאומות העולם לא יצטרכו לשלוח שלוחים כדי שהללו יחזרו ויספרו להם על גאולתם של בני ישראל, אלא הדבר יתפרסם למרחוק כאילו היה זה דגל גבוה על ההרים שנראה ממרחקים, וכמו קול השופר שמחריד את כל סביבתו.

---

(1) ראה שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 14: "ובמיוחד שהלשון "תקע" כולל לא רק לשון ציווי אלא גם לשון הבטחה, ויתירה מזו - לשון סיפור דברים, סיפור דבר שהיה כבר בעבר - שכבר היתה התקיעה בשופר גדול לחרותנו!".

(2) ישעיה יח, ג.

בפסוק נוסף, מפורסם יותר, נאמר³: "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאָרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדָּחִים בְּאָרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בְּירוּשָׁלַיִם".

השופר כסמל לגאולה

רב סעדיה גאון מסביר⁴ אשר אחד מהטעמים לתקיעת שופר בראש השנה הוא להזכיר לנו על קיבוץ גלויות ותחיית המתים, ולעורר אותנו להתאוות לביאת הגאולה.

בקשר לכך מסופר על הרה"ק הרב לוי יצחק מבארדיטשוב⁵ שאמר פעם בראש השנה לפני התקיעות: "ריבונו של עולם אתה אמרת לנו "יוםם תְּרוּעָה יִהְיֶה לְכֶם" ומשום כך תוקעים בניך מאה קולות בשני ימי הדין זה כמו אלפי שנים, ואנו ריבונו של עולם רבבות אלפי ישראל זועקים ומבקשים כבר אלפי שנה "תקע בשופר גדול לחירותינו" רק תקיעה אחת בלבד - עד מתי נצפה לתקיעה זו..."⁷.

השופר: כפשוטו או כמשל

בפסוקים⁸ ומדרשים⁹ מפורש שהתוקע בשופר גדול יהיה הקב"ה¹⁰.

במדרש פרקי דרבי אליעזר¹¹ מובא אודות הקרניים של אילו של יצחק, אותו העלה אברהם אבינו לעולה בעת עקידת יצחק, שהקרן השמאלית נשמע קולה במעמד הר סיני, והקרן הימנית שהיא גדולה מהשמאלית עתיד לתקוע בה לעתיד.

לדעת הרבה ראשונים אין הכוונה שאז יתקע הקב"ה בקול שופר כפשוטו ממש, אלא זהו משל. וכך כותב הרד"ק¹²: "זה דרך משל, כי כשירצה אדם לקבץ עם, ישא נס בהרים כדי שיראו הנס למרחוק ויבואו, וכן יתקע בשופר וישמענו הקול למרחוק ויבואו - כן יקבצו בני-ישראל אל ארצם מפה ומפה בעת הישועה, וכן הגויים יביאו

(3) שם כז, יג

(4) הובא בהקדמת האבודרהם לתפילת ר"ה.

(5) ספר שער יששכר לר"ה, מאמר תקע בשופר אות כב.

(6) במדבר כט, א.

(7) ראה גם שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 15.

(8) זכר' ט, יד.

(9) תנא דבי אליהו זוטא, פרק כב.

(10) לעוד דיעות, ראה ילקוט מדרשים ח"ד ע' יז, עא, קלב. וראה שיחות קודש תשל"ט ח"ב

ע' 106.

(11) פרק לא.

(12) ד"ה וכתקוע (ישעיה יח, ג).

אותם ויקבצו אותם כאילו נשאו להם נס ותקעו בשופר".

האברבנאל מפרש את הדברים באופן דומה ואומר¹³: "זה הנס וקול השופר אשר זכר כאן, אין ראוי שיעלה על לב אדם שהוא כפשוטו".

קול השופר מוזכר גם בנבואה נוספת של זכריה הנביא¹⁴, שלדעת כמה מפרשים מדבר על הגאולה. אבל בנבואה זו לא הוזכר קול השופר בקשר לקיבוץ הגלויות, אלא לגבי מלחמת ה' עם האומות: "וה' עֲלֵיהֶם יִרְאֶה וַיִּצָא כִבְרֶק חָצוֹ, וְה' אֱלֹקִים בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן". המצודות דוד¹⁵ מפרש שתקיעה זו הוא "כגבור התוקע במלחמה, והוא עניין משל".

האברבנאל מוסיף ומפרש¹⁶: "על אותה נקמה שיעשה ה' באומות באחרית הג'ות, אמר 'וה' עליהם יראה וגו', וה' אלקים בשופר יתקע' וגו', שהיא היא מלחמת ה' אשר זכר יחזקאל בגוג ומגוג. ומה טוב אומרו 'בסערות תימן' - שעניינו שילך הקב"ה באותה מלחמה בסיבת ובעבור סערות תימן, שהם הרעות והגזירות העצומות שעשו בני עשו, שראשם תימן, לישראל בחורבנם ובגלותם".

קול השופר הרוחני

הרבי מסביר באריכות את עניינו הפנימי של השופר גדול¹⁷. הרבי מבאר כי הדברים מתייחסים לשתי תקופות כלליות בסוף זמן הגלות, כהכנה אל הגאולה¹⁸.

תקופה הראשונה: מהומה

התקופה הראשונה היא זו שמדבר עליה הנביא זכריה, "וה' אלקים בשופר יתקע

(13) 'משמיע ישועה' (המבשר השלישי).

(14) זכריה ט, יד

(15) זכריה שם.

(16) זכריה שם.

(17) הבא להלן ע"פ קונטרס ר"ה תשנ"ב (סה"מ מלוקט ו', ע' ט), וש"נ. שיחת ומאמר ש"פ

בראשית תשכ"ח (תורת מנחם חלק נא ע' 185 ואילך. שם ע' 213).

(18) יש לציין שמצינו בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק "ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו"

(במדבר כג, כא), שתירגם: "וייבבות מלכא משיחא מייבבא ביניהון". והיינו שפירש כי הכתוב ותרועת מלך הולך על מלך המשיח, שתרועת שופר של מלך המשיח נמצא אצלנו. ומשמע קצת מלשונו שעצם השופר של משיח הוא דבר רוחני תמידי, אלא שבזמן ביאת המשיח יתגלה כוח רוחני זה לעין כל ח'.

והלך בסערות תימן". 'סערות' הוא מלשון סערה, רעש ומהומה. כלומר, הקב"ה יעשה רעש ובלבול בעולם. זה גם עניינו של השופר, שטבעו להטיל חרדה ופחד. החרדה שבא מקול השופר היא עניין טבעי, בלי שום סיבה או הסבר על-פי שכל. וזה מה שיעשה אז הקב"ה בעולם, שאז ירגישו אימה, בלבול ופחד, בצורה בלתי מובנת.

כלומר, זכריה ניבא אודות תקופה קודמת שבה יהיה ה"שופר" הקשור עם מלחמות סוערות בין אומות העולם שיגרמו מהפכות בסדרי העולם הקבועים, וחבלי משיח נוראים רח"ל אצל בני ישראל.

הרבי הוסיף והסביר שהדבר התרחש כבר: "עניין זה ראינו בפועל בשעת 'מלחמת העולם הראשונה', שמכך שהרגו גוי אחד נתהוותה סערה אדירה, וכך גם ב'מלחמת העולם השנייה', שקם אחד שאינו ראוי למאומה, כידוע בדברי ימי חייו, והטיל פחד על מיליוני אנשים שנלחמו עבורו, ועד כדי כך שגרם לבלבול וחרדה בכל העולם כולו. על-פי השכל, אין הדבר מובן כלל, כיצד היה ביכולתו לפעול כזו סערה ו'רעש', אלא, שזה היה מצד זה ש'וה' אלקים בשופר יתקע', ומכך נוצרה חרדה".

הקשר בין הסערה והחרדה בעולם, לבין ביאת הגאולה, הוא שדבר זה הוא הכנה לביאת המשיח. כי כאשר המשיח יבוא, הוא יעשה שינויים גדולים מאוד בעולם. כל העולם יעבור מהפך, שמעולם לא היה כמוהו. וכדי להכין את העולם למצב כזה, צריכות להיות הרבה מלחמות והרבה סכסוכים בין אומה לאומה, שעל ידי כך מתכוונן העולם למצב של 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', ואת זאת פועל השופר, שאין לו הסברה בשכל, ורק זאת שבטבע הוא מטיל חרדה.

זהו השלב הראשון, שבו מתכוונן העולם לגאולה על-ידי קול ה'שופר' שמפחיד ומזעזע.

תקופה השנייה: התעוררות

הנביא ישעיהו ניבא אודות תקופה שלאחרי זה, שתהיה קרובה יותר לביאת המשיח, שאז יהי "שופר גדול" - זעזוע חזק אצל כל בני ישראל, אפילו הרחוקים ביותר (במובן הרוחני), שיזעזעו ויתעוררו על-ידי קריאת הקירוב האבהית שה' קורא לבני ישראל, שתכליתה לפעול זעזוע גם אצל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים". כתוצאה מכך יתעוררו גם את האובדים והנידחים, שאז גם להם תהיה תשוקה להשתחוות לפני ה' בירושלים.

לאחרי מלחמת ששת הימים הייתה התעוררות תשובה אצל הרבה מבני ישראל. בקשר לכך הרבי אמר, שענין התקיעה בשופר גדול ברוחניות, שהוא ענין התשובה,

כבר התחיל, ובלשונו של הרב¹⁹: "בנוגע לכמה עניינים התחיל כבר הענין דיתקע בשופר גדול . . ועל-אחת-כמה-וכמה בזמן האחרון שראו במוחש שכמה וכמה שהיו תחילה במצב של אובדים ונדחים רחמנא ליצלן התעוררו בתשובה על-ידי התקיעה בשופר גדול".

שער

**העבודה
והקרבנות
בבית
המקדש**

עבודת בני ישראל במקדש

הדרכת משה ואהרן

בפרקים הקודמים למדנו אודות בנין בית המקדש, (התיווכים) מי יבנהו, וכעת נתמקד להבין את סדר העבודה בו בתחילת הגאולה, ומי ידריך אותנו בזה.

כאשר הוקם המשכן הקב"ה נתן ציווי מיוחד למשה רבנו להלביש את אהרן ובניו בבגדי הכהונה. הגמרא¹ דנה אודות הציווי ובין הדברים הגמרא גם מסבירה שלע" תיד לבוא יבואו משה ואהרן ויראו לנו כיצד לעשות זאת: "יבואו אהרן ובניו ומשה עמהם".

בנין בית המקדש יהיה לפני תחיית המתים, ומגמרא זו אנו לומדים שעוד קודם תקופת תחיית המתים יקומו לתחייה משה ואהרן, וזאת בכדי ללמד ולהראות לעם ישראל את סדרי עבודתו של בית-המקדש השלישי.

דברים אלה של חז"ל מיישבים הרבה שאלות. כפי שהרבי אומר²: "תיכף ומיד כשירד ויתגלה בית-המקדש, שבו-ביום יחול החיוב של הקרבת הקרבנות, הדלקת המנורה וכיוצא בזה, יהיו משה ואהרן עמהם, והם יורו כיצד צריכים לעשות את כל פרטי הדברים".

(1) יומא ה, ב.

(2) תורת מנחם התוועדויות תשמ"ז חלק ג עמ' 488. הבא לקמן בפרק זה מבוסס על הנ"ל.

עומדים בלבושיהם

זו גם התשובה לשאלה מניין יימצאו בגדי כהונה לעבודת הכהנים מיד עם בניין בית המקדש, מכיוון שתחיית המתים היא באופן שעומדים בלבושיהם³, יקומו אהרון⁴ ובניו עם בגדי הכהונה שלהם.

טהורים ומוכנים לעבודה

עוד שאלה המתעוררת היא, כיצד יוכלו לעבוד מיד בבית המקדש בשעה שכולנו טמאי מתים. על-פי הדברים הללו של הגמרא ש"יבואו אהרן ובניו ומשה עמהם" מיושבת גם השאלה הזאת, כפי שהרבי מסביר⁵ שמשה ואהרן ובניו לא יצטרכו להיטהר.

בנבואת הגאולה נאמר⁶: "וזרקתי עליכם מים טהורים", אבל לא מצאנו שכאשר יקומו לתחייה משה ואהרן ושאר הצדיקים הם יצטרכו לעבור טהרה עם אפר פרה אדומה.

מדברי הגמרא משמע שבניין בית המקדש, לבישת בגדי כהונה ותחיית המתים, יקרו ביחד בבת-אחת, (משה ואהרן⁷ לא יצטרכו לחכות כמה ימים לטהרתם לפני שיוכלו ללבוש את הבגדים ולעבוד).

זוהי שוב הלכה שמראה לנו עד כמה אמיתי הוא זה שהגאולה תתרחש כהרף עין. יש אפשרות שבית המקדש השלישי ייבנה כהרף-עין, ומיד תתחדש בו עבודת המקדש, הקרבת הקרבנות והדלקת המנורה - משום שהעבודות האלה ייעשו על-ידי "אהרון ובניו", שיקומו לתחייה ויעמדו מוכנים לחדש את עבודת המקדש, על-פי הוראותיו של משה רבנו, שיבוא אף הוא עמהם.

(3) כתובות קיא, ב.

(4) הרבי מבאר שם שאף-על-פי שבנוגע לאהרן נאמר (במדבר כ, כח): "וַיִּצְּשֵׁט מֹשֶׁה אֶת אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדָיו (כמו שרש"י מפרש עה"פ שהכוונה לבגדי כהונה גדולה) וַיִּלְבֹּשׂ אֹתָם אֶת אֲלֶעָזָר בְּנוֹ, הרי מובן וגם פשוט שלא ייתכן שאהרן יקום בלי לבושים חס-ושלום, אלא ברור שבודאי יהיו לו לבושים, ולא סתם לבושים, כי-אם לבושים הראויים לו - בגדי כהונה, "לְכַבֹּד וּלְתַפְאֶרֶת" (תצווה כח, ב).

(5) תורת מנחם שם.

(6) יחזקאל לו, כה.

(7) ע"פ ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' קכח-קכט. וראה תורת מנחם - התועודיות תשמ"ז ח"ב

עמ' 672 (הובא גם בס' מגולה לגאולה עמ' 204).

קרבנות בני ישראל

ראוי לציין⁸, שדווקא אהרן הכהן יוכל אז להקריב קרבנות ציבור בטהרה, מיד עם ביאת המשיח ובניית בית המקדש, שכן לא יהיה צורך בהזאה, משום שהוא יהיה כבר טהור⁹. אבל כל אחד מישראל שנטמאו בטומאת מת בזמן הגלות, וירצו להקריב קרבנות יחיד, יצטרכו קודם לעבור תהליך של טהרה והזאה על ידי אהרן (או אדם אחר שהוא טהור), ורק לאחר מכן יוכלו להקריב בטהרה, שהרי טמא מת אינו רשאי להקריב קרבנות כל עוד לא טיהר את עצמו¹⁰.

מדריגות בני ישראל לעתיד לבוא

יחוס הכהנים והלויים

בביאת המשיח ישאלו באורים ותומים ויבררו את ייחוס הכהנים והלויים. ובלשון ה"מצודת דוד"¹¹: "יבוא המשיח וישאלו אז באורים ותומים".

לדעת הרמב"ם¹², יעשה זאת מלך המשיח ברוח קודשו. ובלשון הרמב"ם: "בימי המלך המשיח, כשתתישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתייחסו כולם על פיו ברוח קודש שתנוח עליו, שנאמר¹³ וישב מצרף ומטהר וגו'. ובני לוי מטהר תחילה, ואומר: זה מיוחס כהן וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינם מיוחסין לישראל".

משיחת כהנים

מצינו, שדעת חז"ל¹⁴ היא שלא יצטרכו משיחה לעתיד לבוא. הן לגבי אהרן ובניו - והן לגבי המזבח. ולומדים זאת מהפסוק¹⁵: "זאת משחת אהרן ומשחת בניו", "זאת" - עכשיו מושחים אבל לא בגאולה. וכן בנוגע למזבח "זאת חנוכת המזבח"¹⁶,

(8) ימות המשיח בהלכה שם.

(9) ראה ימות המשיח בהלכה ח"א סו"ס כב.

(10) כפי שכותב הרמב"ם בהלכות ביאת המקדש פ"ב הי"ב.

(11) עזרא ב, סא-סג.

(12) הלכות מלכים פי"ב ה"ג.

(13) מלאכי ג, ג.

(14) במדב"ר פי"ד, יג. ועד"ז ב"תורת כהנים" פ' צו פרק יח, א.

(15) ויקרא ז, לה.

(16) במדבר ז, פד.

"זאת" ולא לעתיד.

אבל הרמב"ן¹⁷ מוכיח מדברי חז"ל במספר מקומות, שלעתיד לבוא אכן תהיה עוד משיחה של הכהנים (וכן של המזבח). הרמב"ן מסביר מדוע יהיה משיחה מחודשת: "לפי שכבר בטלה משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה ויהיו אנשים מחודשים, יצטרכו להתקדש כראשונה, ויהיו המילואים האלה נוהגין בהן".

מצב הכהנים והלויים לעתיד לבוא

אחד החידושים הגדולים שיהיה לעתיד לבוא הוא שינוי במצב הכהנים והלויים¹⁸, כמו שנאמר¹⁹: "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם ... הָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתָּנִי".

האריז"ל מסביר²⁰, שלעתיד לבא יהיה שינוי גדול בעניין הכהונה. כיום, בני אהרן הם הכהנים, ושאר בני שבט לוי הם הלויים - ולעתיד לבוא זה יתחלף. הכהנים יהפכו ללויים, והלויים יהפכו לכהנים.

נשמות כהנים

הרבי מסביר²¹, שכוונת האריז"ל היא רק לגבי הנשמות בלבד. כלומר, אין הכוונה שההלכה תשתנה פתאום, והלויים יעבדו בעבודת הכהנים, והכהנים יעסקו בעבודת הלויים. גם לעתיד לבוא רק מי שאביו כהן יעבוד בעבודת הכהונה.

כוונת הדברים היא, שבזמן הגלות, מי שאביו "כהן", יש לנשמתו שייכות מיוחדת לעניין הכהונה. כך גם באדם שנולד לאב "לוי" שנשמתו שייכת דווקא לעבודת הלויים.

ובעניין זה, ורק בעניין זה, יהיה שינוי: לעתיד לבוא, מי שיוולד לאב כהן - יקבל נשמה של לוי, ומי שיוולד לאב לוי - יקבל נשמה של כהן.

זאת אומרת, שמצד הגוף הכל ישאר אותו דבר, והכהנים יעשו את העבודה בבית

17 בספר המצוות שורש שלישי. ראה גם דברי הבן איש חי בספרו "סוד ישרים" ח"ב, סימן ב.

18 הבא להלן בפנים הוא בקיצור נמרץ ואינו מתיימר להקיף את נושא רחב זה שכבר דשו בו רבים (ובפרט שיש בזה תקופות שונות). לסיכום המקורות בנושא ראה: ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' כסג ואילך, הערות וביאורים "כמים לים מכסים" גליון ח' ע' 66 ואילך.

19 יחזקאל מד, טו.

20 ליקוטי תורה לאריז"ל יחזקאל ע' שכג.

21 שיעורים בס' התניא פרק נ. (אמנם ראה שיחת כ' מנחם אב תנש"א, ומה ששקו"ט בזה

בקובץ הערות מלבורן, קובץ קיב ע' 31 ואילך (ושם נדפס תמליל משיחה הנ"ל מסרט הקלטה)).

המקדש. אבל הכהנים האלו יהיו בעלי נשמות של לויים, אך נשמותיהם של הכהנים יהיו בדרגה נחותה, והם ירדו לעולם ויתלבשו בגופים של לויים, והם יהיו בבחינת טפל לגבי נשמות הלויים (בגופי הכהנים) שיהיו אז העיקר.

הבכורות לעתיד לבוא

עוד דבר שישתנה בעבודת המקדש לעתיד לבוא הוא עבודת הבכורות²². עד חטא העגל עבדו הבכורות במשכן. ובגלל חטא העגל נפסלו לעבודה, והלויים החליפו אותם (כי רק שבט לוי נשאר שלם באמונה בהקב"ה ולא חטאו). והסיבה לכך הוא, כי אז יהיה התיקון השלם לחטא העגל, ולא תהיה עוד סיבה להחלפת העבודה של הבכורות²³.

ה"אור החיים" מסביר²⁴, שאין הכוונה שרק הבכורות יעבדו אז בעבודת הלויים והלויים עצמם יפסיקו לעבוד בבית המקדש, אלא שְקוּלִים הם, ושניהם יבואו לעבוד עבודת הקודש, כי מעלין בקודש ולא מורידין.

בני ישראל - ממלכת כהנים

הרבי אמר כמה פעמים²⁵ שלעתיד לבוא כל בני ישראל יהיו במדרגת כהנים גדוֹלִים, ויוכלו להיכנס לקודש הקודשים בכל עת.

הרבי אף התבטא פעם שלעתיד לבוא כל אחד מבני ישראל ילבשו שבע או שמונה בגדי כהונה²⁶.

דברים אלו מיוסדים על דברי בעל הטורים²⁷, שבמעמד הר סיני כשניתנה התורה כל ישראל היו בדרגת כהנים גדולים. וכך זה יחזור להיות גם לעתיד לבוא בתקופת הגאולה.

(22) ראה ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רבי ואילך.

(23) ראה ספר אהבת יונתן (להג"ר יונתן אייבשיץ) בהפטרה דפרשת אמור.

(24) בראשית מט, כח (וראה בפירושו לבמדבר ג, מה).

(25) נסמן בהרחבה בהערות וביאורים "כמים לים מכסים" גליון ח' ע' 84 ואילך.

(26) שיחת ש"פ ויחי תנש"א (רשימה פרטית ע' 8 - נמצא באתר 'מפתח').

(27) יתרו יט, ו.

קרבנות על עבירות בזמן הגלות

קרבת חטאת

האם נביא לעתיד לבוא קרבן חטאת על העבירות שעברנו (בשוגג) בזמן הגלות?

הגמרא במסכת שבת¹ מספרת סיפור על רבי ישמעאל בן אלישע. חכמי המשנה אמרו שאסור לקרוא לאור הנר בשבת, שמא יבוא להטות את הנר בשוגג ויעבור על איסור מלאכה. אבל ר' ישמעאל לא חשש לזה ואמר: "אני אקרא ולא אטה!".

פעם אחת ר' ישמעאל ישב וקרא לאור הנר בליל שבת. תוך כדי קריאה, הטה את הנר כדי לשפר את האור. לאחר כך הוא כתב בפנקסו: "אני, ישמעאל בן אלישע, קרא תי והייתי נר בשבת. לכשיבנה בית המקדש, אביא חטאת שמנה (לכפר על חטא זה)".

מסיפור זה אנו לומדים שני דברים: א) שהעובר עבירה בשוגג בזמן הזה, צריך להביא חטאת, כשיבנה בית המקדש. ב) מכיון שיהיה חיוב להביא חטאת כשיבנה בית המקדש, לכן יש חיוב לכתוב העבירות שעשה בשוגג בזמן הזה, כדי שיזכור להביא חטאת עליהם לכשיבנה בית המקדש.

רשימת השגגות

מדברי כמה פוסקים שדנו בנושא, נראה שכך פסקו למעשה, שמכיון שיהיה חיוב להביא חטאת, כשיבנה בית המקדש, לכן יש חיוב לרשום השגגות שעשה בזמן הזה².

(1) יב, ב.

(2) ראה של"ה מסכת יומא עמוד התשובה (עא, ב בדפוס הישן). שו"ת יד אליהו (לרבי אליהו מלובלין) סי' כ"ט (הובא בשערי תשובה לאו"ח סי' תר"ג). שפת אמת עמ"ס יומא דף פ ע"א. דרך פקודיך הקדמה ה' ועוד.

אבל בשו"ת לב חיים מבאר³, שאף שיהיה חיוב להביא חטאת לכשיבנה בית המקדש, מכל-מקום אין חיוב לרשום השגגות שעשה בזמן הזה, כי בעת שיבוא משיח צדקינו שהוא מורח ודאין, הוא יורה לנו ברוח הקודש שתשרה עליו, הקרבנות שעלינו להקריב בשביל החטאים שעשינו בזמן הזה.

ומה שר' ישמעאל רשם את חטאו, זה היה ממידת חסידות בלבד כדי לזכור את עווננו, ולא בגלל שיש חיוב לעשות כן.

להלכה

לדעת הרבי אין זה הנהגה שלנו לפועל, וכמו שהרבי כותב⁴: "באנציקלופדיא תלמודית ערך חטאת⁵ כותב בפשיטות שאף בזמן הזה כל אחד ואחד צריך לכתוב חיובי חטאת שלו - ולא ראינו זה כלל, וגם אבותינו לא סיפרו לנו".

בשיחה נוספת⁶ הרבי מאריך בזה יותר, ואומר שאף-על-פי שהנהגה זו היא 'מעשה רב' של התנא רבי ישמעאל, מכל מקום לא מצינו בפוסקים - הרמב"ם, הטור והשולחן ערוך שיביאו את זה להלכה⁷, וכן לא מצינו שגדולי ישראל במשך הדורות יספרו על עצמם שנהגו כן.

ההסבר למה אין חיוב על עבירות בשוגג בזמן הזה?

הרבי מבאר את הסיבה למה בפועל לא נתקבל שיש חיוב להביא חטאת כשיבנה בית המקדש, אף שהחיוב האמור הובא בגמרא מפורשת.

יש חיוב להביא קרבן חטאת רק אם האדם מבין ומרגיש באמת שחטאו חמור מאוד עד כדי כך שהוא מחייב אותו קרבן. הרגשה כזו אפשרית רק אם הקרבת הקרבן נראית לו כדבר אמיתי שיקרה באמת. אבל אם הבאת חטאת אינו נראית לו כדבר אמיתי שיקרה באמת, חסר אצלו בהבנת חומרת החטא, וממילא הוא פטור מחטאת.

בזמנו של ר' ישמעאל (ועל-כל-פנים אצל ר' ישמעאל בעצמו), האמונה בביאת המשיח ובניין בית המקדש הייתה חזקה מאוד, כך שהקרבת קרבנות נראתה להם

(3) להר"ח פאלאגי, ח"א סי' כ"ט וסי' ל', ע"ש.

(4) לקוטי שיחות ח"ח ע' 416 הע' 50.

(5) ע' תקג.

(6) ו' תשרי תשמ"א - בלתי מוגה (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 66 ואילך).

(7) וכן בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן, ומשנה ברורה. אך להעיר ממ"ש בס' לקוטי מאמרים

ומכתבים להפחף חיים, מאמר ה'. אבל מובן מכך שלא העתיק את זה במשנה ברורה, שאין זה חיוב.

כדבר אמיתי שיקרה בקרוב בחייהם. לכן הרגישו בחומרת החטא וממילא היה אצלם חיוב להביא חטאת על השגגות שעשו בזמן הזה.

אבל בדורות מאוחרים יותר, כשהתגבר חושך הגלות, האמונה שמשיח יבוא היום (או לפחות בחייו) נחלשה ולכן הקרבת הקרבנות כבר לא נראתה להם כדבר אמיתי שיקרה. לכן אין את ההרגשה הנדרשת בחומרת החטא, ואין חיוב להביא קרבן חטאת. בזמן הזה הכפרה היא על ידי תשובה בלבד.

קרבנות אחרים

לגבי הקרבן חטאת, הרי אי אפשר להביא קרבן חטאת בתור נדבה, ולכן אין לומר שעל אף שלא התחייבנו בקרבן חטאת בזמן הגלות, מכל מקום נביא קרבן חטאת מצד הספק ובשביל שלימות הכפרה⁸.

אבל לגבי קרבנות עולה קרבן תודה וכדומה הבאים בתור נדבה, נוכל להביא קרבנות על מה שאירע בזמן הגלות, שגם אם אינו מצד החיוב, עדיין מותר להביאם ולהקריבם. וכיון שקרבן עולה מכפרת על כמה עבירות בבת אחת, גם אין צורך לכתוב בזמן הגלות לשם מה הוא רוצה להביא את הקרבן עולה.

לימוד הלכות קרבנות

אפשר לשאול: בגמרא מבואר⁹, שמי שעוסק בלימוד הלכות קרבן נחשב כאילו הקריב קרבן בפועל. ואם כן, למה צריך להקריב 'פעם נוספת' כשהיה לנו בית המ' קדש?

אלא, שהעיסוק בתורת הקרבנות הוא רק הקרבה זמנית. שכיון שאין אפשרות אחרת, נחשב הלימוד כהקרבת קרבן. אבל, כשייבנה בית המקדש במהרה בימינו, ותתחדש האפשרות להקריב קרבנות, יש צורך בהקרבה גשמית כפשוטה.

הרבי מסביר¹⁰ שתוכן הקרבנות הוא כמו דורון שמביאים למלך כדי להתרצות

---

8) שיחות קודש תשמ"א שם. וראה לקו"ש חי"ה שם.

9) מנחות קי, א. וראה שו"ע או"ח סי' א' ס"ד. שו"ע אדמו"ר הזקן מהדו"ק סי' א' סי"א ואילך,

מהדו"ב סי' א' ס"ט.

10) שם.

לפניו¹¹ והרי בריצוי ופיוס של המלך יש דרגות שונות. ולכן: על ידי קריאת הפסוקים נעשית אמנם 'התרצות והתפייסות' של המלך - הקב"ה, אבל עדיין יש מקום לשלמות נוספת בזה על-ידי הקרבת הקרבן בפועל במהרה בימינו ממש.

הקרבנות לעתיד לבוא

כתוב במדרש¹, ש"לעתיד לבוא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל". ומ' פרש ביפה תואר שם, שהקרבן חטאת וקרבן אשם - באים כדי לכפר על עבירות, וגם קרבן עולה - בא לכפר על הרהור הלב. ומכיוון שלעתיד לבוא לא יהיו חטאים ועוונות, לא יקריבו קרבנות אלו. והקרבן היחיד שישאר לעתיד לבוא, הוא הקרבן תודה.

מדרש זה מדבר רק על קרבנות יחיד, אבל קרבנות הציבור יהיו נוהגים גם לעתיד לבוא.

הקרבן הראשון שנקריב ברגע הגאולה

כשנזכה לגאולה השלימה ולבניין בית המקדש, הקרבן הראשון שכל בני ישראל יקריבו הוא קרבן תודה - כהודאה על הנס של יציאתנו מגלות לגאולה.

הרבי מסביר למה יש להקריב דווקא קרבן תודה: כשם שאדם פרטי שיוצא מבית האסורים חייב להקריב קרבן תודה, על אחת כמה וכמה שיש להקריב קרבן תודה על היציאה של כל בני ישראל ממאסר ארבע הגלויות - אל החירות האמיתית, הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחריה גלות².

והרבי מוסיף³, שבזמן הגלות בני ישראל הם כמו מי שנמצא בכל ארבעת המצ' בים שחייבים בקרבן תודה:

בית האסורים: מאסר הגלות.

---

(1) ויקרא רבה (ט, ז).

(2) ראה ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 565. שם ע' 634 הערה 159. שם ע' 734. שקו"ט בנושא בקובץ הערות וביאורים בית שלום (פאסטוויל, איאוה) כ"ח סיון תשפ"א ע' 35 וש"נ.

(3) שיחות קודש תש"מ ח"ב ע' 642.

יורדי הים: בזמן הגלות מפריעים ליהודי ה"מים רבים" של טרדות הפרנסה.

הולכי מדבריות: מדבר הוא מקום "נחש שרף ועקרב וצימאון אשר אין מים"⁴, רמז להגלות הרוחני של זמן הגלות.

חולה: חשכת הגלות מעוררת בישראל אהבה ותשוקה עזה לקב"ה, בחינת "חולת אהבה".

ואף שעל פי הלכה, הגלות אינו נכלל באחד מארבעה מצבים אלו, בכל זאת, ברור הדבר, שכאשר יוציא אותנו הקב"ה ממצבים אלו, נביא קרבן תודה ונודה על ניסי הגאולה.

ימי המילואים וחנוכת בית המקדש

בנבואת יחזקאל אודות בית המקדש השלישי, נאמר לד⁵: "אַלֶּה חֻקֹת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַעֲשׂוֹתוֹ... פֶּר בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת". כלומר, ביום הראשון לעשיית המזבח, הכהנים יקריבו על המזבח קרבן מיוחד - קרבן חטאת. בששה הימים הבאים הכהנים גם יקריבו קרבנות מיוחדים: שעיר עיזים לחטאת, ופר בן בקר ואיל לעולה. על-ידי קרבנות אלו כינו ויקדשו את המזבח (כמו שעשו במשכן).

תקופה זו של הקרבת הקרבנות נקראת "ימי המילואים". תחילת ימי המילואים תהיה בר"ח ניסן⁶, שאז יקריבו את הקרבן הראשון, וימשך עד ז' ניסן. אבל לפי מה שמתואר בהמשך הנבואה⁷ נראה שגם בפסח, ובשאר החגים עד סוכות ימשיכו להקריב קרבנות מיוחדים בשביל חנוכת המזבח.

אמנם, החל מח' ניסן והלאה יוכלו הכהנים כבר להקריב גם קרבנות רגילים אחרים, אבל כאמור קרבנות החנוכה המיוחדים יימשכו עד סוכות, כך שבסך הכל נמשך כים ימי המילואים יותר מחצי שנה!

יש הרבה פרטים בעניין קרבנות ימי המילואים שאינם ברורים. הרמב"ם⁸ רק מדבר על קרבנות אלו באופן כללי ואינו מפרט פרטי קרבנות אלו.

(4) עקב ח, טו.

(5) יחזקאל מג, יח ואילך.

(6) ראה יחזקאל מה, יח ובמפרשים שם.

(7) שם מה, כא.

(8) הלכות קרבנות ספ"ב.

הרבי מסביר⁹, שמכיון שכל הענינים דלעתיד לבא תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, לכן מלכתחילה לא נאמרו הפרטים של סדר ההקרבה באופן ברור ופסוק, מכיון שהפרטים השונים יכולים להשתנות, בהתאם למצב הרוחני של בני ישראל וזכותם.

מעלת עבודת הקרבנות לעתיד לבוא

בזמן הגאולה יהיה מעלה מיוחדת בעבודת הקרבנות, שלא יהיה יותר תערוכת של טוב ורע כמו בעבר.

לפני חטא עץ הדעת הרע היה קיים, אבל הוא היה לגמרי נפרד מהטוב. אבל על-די חטא עץ הדעת נתערב הרע בהטוב והטוב בהרע, ורק בגאולה העתידה המצב הזה ייפסק והרע יופרד מהטוב ובהמשך בתקופת מאוחרת יותר הרע אפילו ייעלם לגמרי כמו שכתוב¹⁰ "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹¹.

לכן יהיה הבדל גדול בין עבודת הקרבנות בבית המקדש השלישי לבתי המקדש הקודמים:

בבית ראשון ושני היה עיקר עבודת הקרבנות בכדי לברר ולהפריד בין הטוב לרע. אבל בבית השלישי הקרבן כבר יהיה טוב וטהור לגמרי בלי צורך בבירור. אז יהיה עבודת הקרבנות בכדי להמשיך אלקות למטה.

ויש לציין, שגם אצל הקרבנות שהקריב אדם הראשון קודם החטא לא היה צורך להפריד הטוב מהרע. אבל עדיין, הקרבנות של אדם הראשון אינם באותו מעלה וח' שיבות כמו הקרבנות שיקריבו לעתיד לבוא, כיון שאדם הראשון היה קודם מתן תורה - ואז עדיין הייתה הגזירה שרוחניות וגשמיות יהיו נפרדים, ולכן לא היה ההמשכה מן העצמות ממש למטה. מה שאין כן לעתיד לבוא בעבודת הקרבנות יהיה המשכה העצמות מושלם (משום שמוזא מתן תורה כבר אין גזירה)¹².

(9) לקוטי שיחות חלק כב ע' 252.

(10) זכריה יג, ב.

(11) ראה ד"ה בלע המוות לנצח (ספר המאמרים מלוקט ב ע' רעז ואילך)

(12) ד"ה צו את בני תשי"א (ספר המאמרים תשי"א ע' 87 ואילך).

שער

ה

ארץ
ישראל
בזמן
הגאולה

קדושת ארץ ישראל והריה

העולם כארץ ישראל

המלך המשיח עתיד למשול על כל העולם כמו שנאמר: "וּמַחֲץ פְּאֲתֵי מוֹאָב וְקָרַקְרַק כָּל בְּנֵי שֵׁת. וְהָיָה אֲדוֹם יְרֻשָׁה וְהָיָה יְרֻשָׁה שְׁעִיר אֵיבֵיו".

גם בספר תהילים² מופיע תיאור עד היכן מגיע כוח שלטונו של מלך המשיח: "וַיֵּרֶד מִיָּם עַד יָם וּמִנְהַר עַד אֲפְסֵי אֶרֶץ".

רבי אברהם אבן עזרא מפרש שהמשיח ישלוט על כל העולם כולו: "ימשול מים הדרומי, הנקרא הים האדום, עד ים הצפוני, הוא ים אוקיינוס, ומנהר היוצא מעדן, שהוא תחילת המזרח, עד אפסי ארץ, שהוא סוף המערב".

הרמב"ם פוסק³ שארצות שמלך ישראל או שופט או נביא כובש, נחשבים כמו חלק מארץ ישראל.

לכן לעתיד לבוא, כשהמשיח יכבוש מקומות נוספים, הם יהיו נחשבים כחלק מארץ ישראל ויחולו בהן כל המצוות התלויות בארץ.

הקדושה תתפשט

כך גם אמרו חז"ל ש'ארץ ישראל' תתפשט על כל העולם: "עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם כולו".

(1) במדבר כד, יז-יח.

(2) עב, ח.

(3) הלכות תרומות פרק א, הלכה ב. וראה רדב"ז שם הלכה ג.

(4) ילקוט שמעוני ישעיה רמז תקג. וראה גם ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שפג.

השל"ה מסביר⁵ שבתחילת הגאולה יקבלו בני ישראל רק שלוש ארצות נוספות (קניזי, קניזי וקדמוני). אבל בהמשך בתקופה מאוחרת יותר, כאשר "תתרבה הדעה בישראל" ויתבטל הקליפה לגמרי, אז יתרחב שלטונו של מלך המשיח לכל העולם כולו ויתקיים דברי הפסוק: "וַיֵּרֶד מִיָּם עַד יָם וּמִנְהַר עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ".

אלוקות בגילוי

בתקופת הגלות, הגילוי אלוקות בארץ ישראל מאיר בפחות צמצומים המעלימים עליו, אבל בחוץ לארץ השפע של אלוקות מכוסה ומוסתר יותר. בימות המשיח כל העולם יהיה כארץ ישראל, שהאור האלוקי יאיר בעולם כולו בלי הסתרים.

לפי זה רבנו הזקן מבאר⁶ (ברוחניות העניינים) את דברי חז"ל שכל העולם יהיה כמו ארץ ישראל, שהאור האלוקי יאיר בכל העולם באופן גלוי, בלי העלמות והסתרים.

וכך הוא אומר: "לעתיד לבוא, שיזדכך העולם ולא יהיה העולם מסתיר כלל, לכן נאמר: 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ'. ואז יזדכך אפילו ארץ העמים".

" . . . וכמו שכתוב: אֶזְ אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקִרְאָ כְּלָם בְּשֵׁם ה', לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד'... וזהו עניין עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל העולם כולו, וארץ ישראל תקבל ממקום עליון יותר".

הרים לעתיד לבוא

יש שיטות שונות⁷ האם יהיו ההרים לעתיד לבוא בימות המשיח, או שאז הארץ תהיה ישרה לגמרי בלי שום ההרים וגבעות.

מחלוקת זה קשורה למחלוקת נוספת בחז"ל, אם ההרים נבראו כבר בששת ימי בראשית או שנבראו כתוצאה מחטא:

---

(5) בית דוד לז, ב.

(6) לקוטי תורה מסעי פט, ב.

(7) הבא להלן ע"פ קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תרמב ע' 4 ואילך. שם גליון תרמג

ע' 11 ואילך. ולהעיר משיחות ש"פ בהר בחוקותי תשמ"ז - מוגה - ס"ו ובהערות שם, וראה בהמ"מ שמציין שם.

א) במדרש ילקוט שמעוני⁸ מבואר שבימי אנוש, התחילו בני האדם למרוד בבורא ולעבוד עבודה זרה. תחילה זה היה בסתר, ואחר כך בגלוי, עד שהתחילו לעשות פסלים ולקרוא להם בשם ה'. בגלל מרידות אלו נגזרו כמה גזירות, ואחת מהם היא, שהארץ שהייתה ישרה לגמרי בלי הרים וגבעות, הפכה למקום מלא עם הרים וגבעות.

אבל לעתיד לבוא, כשיתוקן החטא, העולם יחזור להיות ישרה כמו שהיה בהתחלה, כמו שנאמר בפסוק⁹: "יסוב כל הארץ כערבה", שכל הארץ ייפך להיות כערבה וישפלו ההרים ויהיה כל העולם כולו ישר בלי הרים וגבעות.

כלומר, לפני חטא אנוש לא היו הרים, ורק בגלל החטא נבראו. לכן לעתיד לבוא כאשר יתוקנו החטאים, העולם ישוב להיות מקום בלי הרים וגבעות כמו שהיה בתחילת הבריאה¹⁰.

ב) אבל במדרשים אחרים מבואר שההרים נבראו מיד בששת ימי בראשית, ולא נבראו בגלל חטאים¹¹. כך גם נראה שפסקו הפוסקים להלכה, שעל ההרים והגבעות אומרים ברוך מעשה בראשית¹², "לפי שאינם משתנים ועומדים כך מבריאת העולם, אינו מברך אלא עושה בראשית"¹³.

וכן יש כמה פסוקים שבהם מפורש שיהיה הרים בימות המשיח¹⁴.

לשיטה זו ההרים לא נבראו כעונש אלא שכך היה צריך להיות בעולם. החיד"א¹⁵ מבאר שהטעם לבריאת ההרים והגבעות הוא בכדי להחליש הרוח, שהרוח פוגע בבני אדם ומחלישם, ואם לא היה הקב"ה בורא הרים, היו בני אדם שבאים אחר-כך לישוב בני אדם נחלשים מאוד, והרוח החזקה היה מביא לידי היזק בבריאות.

ולפי דעות אלו נראה שגם לעתיד לבוא ישארו ההרים כמו קודם, כיון שאינם

8) סו"פ בראשית. ועיין ב'אוצר המדרשים' (עמ' 154) מ'מדרש וישע"י עה"פ נטית ימינך.

9) זכריה יד, י.

10) ראה גם תוספתא סוטה (פי"א ה"ז) ובתלמוד ירושלמי (ערובין פ"ח ה"ח).

11) בראשית רבה (פרשת בראשית פ"ג). פרקי דרבי אליעזר פ"ה. וראה גם בס' 'תורת העולה'

(פמ"ז ד"ה והנה מבואר) ובחידושי הגאונים בעין יעקב נד, א (ד"ה והתניא). וראה גם שמות רבה (פרשת בא פי"ג). ועיין עוד בס' "מעשה טוביה" ביסודי עולם (אות סה).

12) ברכות (נד, א). ובשו"ע או"ח סי' רכח.

13) רבינו יונה (ברכות שם) וראה באבודרהם (הלכות ברכות שער השמיני ד"ה מאי רוחות)

הובא באליה רבה שם סי' רכח סק"א.

14) ראה תהלים עב, טז. ישעיהו ב, ב. יואל (ד, ח) ועד"ז בעמוס (ט, יג).

15) בספר פני דוד' פ' שלח ד"ה ויש להעיר.

מחמת עונש אלא שכך נבראו בתחילת הבריאה.

ירושלים הרים סביב לה

בנוגע לשאלה האם יהיו הרים בימות המשיח, ראינו שיש בזה מחלוקת. אבל לגבי העיר ירושלים, המפרשים מסבירים¹⁶ שסביב העיר ירושלים לא יהיו הרים וגבעות כדי שתראה כמה גבוה הוא העיר ירושלים.

דבר דומה לכך מבואר בחז"ל אודות בני ישראל במדבר, שהענן היה משווה את ההרים סביבות עם ישראל והר סיני נשאר גבוה¹⁷.

יש מדרש¹⁸ שבו נאמר שחלק מהרחבת ארץ ישראל שהקב"ה הבטיח יקרה על-די-זה שהקב"ה יעשה את הקרקע ישרה בלי הרים. המדרש לומד זאת מהפסוק¹⁹: "ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך", שלא נאמר בו "יוסיף" אלא "ירחיב", כלומר הכוונה היא להרחבת השטח הקיים. כך שחלק מהגבול של ארץ ישראל שכבר היה שייך לבני ישראל, יתרחב ויתפשט לעתיד, על-ידי הפיכת כל ההרים למקום ישר וחלק²⁰.

---

16) הרד"ק (זכריה שם) וכן האברבנאל (שם ד"ה והענין הוא). ועוד.

17) תנחומא במדבר אות ב.

18) דברים רבה (ד, יא).

19) דברים יב, כ.

20) פירוש מהרז"ו שם.

ירושלים לעתיד לבוא

לעתיד לבוא יתחדשו בעיר ירושלים חידושים רבים ונפלאים, ומהם: עתידים המ-
תים לקום בה, תתפשט על כל ארץ ישראל, תהיה בנויה מאבנים טובות ומרגליות, נהר
יצא ממנה ותהיה גבוה מעל הארץ. קדושתה תהיה ניכרת בכל העולם.

עיר הבירה

לעתיד לבוא, תהיה ירושלים מרכז כל העולם כולו, והעיר העיקרית בו¹, אליה
יתקבצו מעמים רבים וממלכות רבות², וילכו לאורה³.

כפי שנתנבא הנביא ישעיהו⁴: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, נִכּוֹן יְהִיָּה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ
הַהָרִים וְנִשָּׂא מִגְּבֻעוֹת, וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם, וְהָלְכוּ עִמָּם רַבִּים וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל
הַר ה', אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִרְנֹו מְדַרְכָּיו, וְנִלְכָּה בְּאַרְחֻתָּיו. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר
ה' מִירוּשָׁלַיִם.

הרמב"ם לומד מנבואה זו, שלעתיד לבוא מלך המשיח ילמד כל העם ויורה אותם
דרך ה', ויבואו אז כל הגוים לשמוע דבריו, "מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד,
בעל חכמה יהיה יותר משלמה, ונביא גדול הוא, קרוב למשה רבינו"⁵.

עושרה וצורתה

ירושלים תהיה בנויה מאבנים טובות ומרגליות. בגמרא נאמר כי שעריה של ירוש-

(1) שמות רבה פרשה כג, יא. מדרש רבה שיר השירים, פ"א. רש"י על שיר השירים ז, ה.

(2) אבות דרבי נתן פרק לה.

(3) ילקוט שמעוני ישעיה תצט.

(4) ב, ב-ג. וראה מיכה ד, א.

(5) רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ב.

לים יהיו עשויים מאבנים טובות בגודל עצום⁶. ובמדרש מובא כי תהיה בנויה מעשר מינים של אבנים טובות⁷.

המהר"ל מפראג מבאר שירושלים "אינה עיר טבעית כמו שאר עיר" אלא עיר אלוקית, ולכן תהיה בנויה מאבנים טובות, שכך ראוי לפי מעלתה של ירושלים⁸.

לעתיד לבוא יתגלה בירושלים עושר עצום. יהיו הרבה אבנים טובות בירושלים וסביבותיה והם יגיעו עד למרחק 12 מיל מירושלים, ומעושרה הרב של ירושלים יתעשרו גם ישראל, ויקחו ישראל מזהאבנים הטובות והמרגליות שבה לעצמם⁹, ולכן אף ירבה השלום והאחוה ביניהם.

וכמו שמבואר במדרש¹⁰: "בעולם הזה, אדם חייב לחברו הולכים אצל דיין, פעמים שהוא עושה שלום ביניהם ופעמים שאינו עושה שלום ביניהם, אבל בימות המשיח אדם חייב לחברו, והוא אומר לו בוא ונלך ונדון לפני מלך המשיח. כיון שמגיעים לג' בול ירושלים, מוצאין אותו שהוא מלא אבנים טובות ומרגליות, ונוטל אבן טובה אחת ונותנה לו, ואומר לו: כלום אני חייב לך יותר מדמים של זו?" וזהו שנאמר¹¹: "הַשֵּׁם גְּבוּלָךְ שְׁלוֹם".

מבית קדשי הקדשים ייצא נחל ובו מיני אילנות ומעדנים¹², שירפא את כל החו' לים¹³. ונחל זה, הוא הבאר שמצאו עבדי יצחק¹⁴. ועתיד הקב"ה להחזיר לירושלים כל עץ שנטלו הגויים מירושלים בעת הגלות¹⁵.

חומות ירושלים

מלבד האבנים הטובות והיקרות שבירושלים, אף יקיפו אותה בחומות זהב וכסף.

(6) בבא בתרא עה, א.

(7) פסיקתא דרב כהנא, קלז.

(8) נצח ישראל, פרק נא. עוד מבואר (שם) שירושלים תהיה בנויה מאבנים טובים שונים,

שברוחניות הם כוללים מעלות ומדות חסד וגבורה, משום שה' יכלול בו כל המעלות.

(9) ילקוט שמעוני ישעיה תעח.

(10) פסיקתא רבתי, א, ג.

(11) תהלים קמז, יד.

(12) סנהדרין ק, א.

(13) שמות רבה פ' טו, כא.

(14) פרקי דרבי אלעזר, לה.

(15) ר"ה כג, א. וראה במהרש"א שם ששיטה הוא עץ השייך לבנייה.

גם יהיו בה מגדלים, שערים וגינות רבים¹⁶.

על חומותיה של ירושלים ייפרס עורו של הלוויתן שאורו מאיר עד סוף העולם¹⁷.
ירושלים תוקף בחומה של אש, וה' מצווה על המלאכים לשמור עליה¹⁸.

מבואר בחסידות¹⁹ מהו המעלה שבימות המשיח ירושלים תהיה בנויה מחומת אש. ברוחניות, החומה באה להגן מפני רוח הטומאה והרע. אבל בימות המשיח רוח הטומאה יעבור מן הארץ ולכן לא יהיה צורך בחומה.

במקום זה יהיה לירושלים "חומת אש" רוחנית, כלומר גילוי אלוקי נעלה ביותר. חומה זו לא יהיה חומה להגן מפני רוח הטומאה, אלא אדרבה גילוי אלוקות נעלה ביותר.

קדושתה ומעלתה

הקב"ה יטהר את ירושלים²⁰, וינקה אותה מהעבודה זרה שהקימו בה העמים בעת הגלות²¹. ואף שכבוד ה' ימלא אותה, בכל זאת הקב"ה מדליק בה נרות להאירה²², ומחזיר הקב"ה אליה כל שמחתה²³.

גודלה

בנביא²⁴ נאמר "פְּרֻזֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם", ולמדו חכמים שלירושלים לא יהיה גבול ומידה²⁵, שכן עתידה היא להתרחב בצורה משמעותית²⁶, עד מרחק שהסוס רץ בחצי

(16) פסיקתא רבתי שם.

(17) בבא בתרא עה, א.

(18) פסיקתא רבתי לח.

(19) ראה ספר המאמרים תרצ"ט ע' 73 ואילך. ראה ג"כ ספר המאמרים תרע"ח ע' מו ואילך.

ותורת מנחם תשמ"ב, ח"א, ע' 285 ואילך.

(20) זוהר שמות יז, א.

(21) ילקוט שמעוני צפניה תקסד.

(22) ילקו"ש, בהעלותך, ח, ב. וראה בתורת משה - האלשיך (בהעלותך, ח, ג-ד).

(23) פסיקתא רבתי כח.

(24) זכריה ב, ח.

(25) בבא בתרא עה, ב.

(26) בגמרא שם מבואר שירושלים תהיה גדולה כל כך שתתחלק לשלשה מקומות, וכל אחד

מהם יקרא ירושלים. בביאור הדברים עיין בדברי המהרש"א (שם) שמסביר ששני המקומות שיקראו ירושלים הם כנגד שני הפעמים שירושלים נחרב, והשלישי כנגד ירושלים דלעתיד.

היום²⁷, כארץ ישראל כולה²⁸, כמו אורך 800 תחומי שבת²⁹, ושעריה מגיעים עד דמשק³⁰, ויש מקומות בהם מובא שתגיע עד סוף כל העולם³¹.

ירושלים יהיה מלא בבני אדם שבאים עם בהמותיהם, בכדי להקריב קרבנות בבית המקדש³². ויהיו בה מגדלים, מבצרים, ושווקים רבים³³.

הגבהתה מעל הארץ

לעתיד לבוא עתיד הקב"ה לרומם ולהגביה את ירושלים מעל הארץ. ה' יגביה את ירושלים שלוש פרסאות למעלה, ולא יהיה צער לעלות, כי ענני שמיים יעלו את הבאים בשעריה בקלות³⁴.

המהר"ל מבאר שאז ירושלים תהיה קדוש לחלוטין לכן הוא יעלה ג' פרסאות, כנגד ג' הפעמים שאומרים 'קדוש'. בני ישראל יהיו זכים נעלים וקדושים במדריגתם ולכן יהיו ראויים לעלות אז אל ירושלים³⁵.

ויש מקומות שנאמר כי ירושלים תעמוד על שלשה הרים גבוהים³⁶, ותוגבה 900 תחומי שבת³⁷, ותוגבה עד כסא הכבוד³⁸.

חידושים נוספים

בעת תחיית המתים עתידין הצדיקים לבוא ולעלות בירושלים³⁹. שמה של ירוש-

(27) פסחים נ, א.

(28) ילקוט שמעוני ישעיה תקג. ובפסיקתא רבתי א.

(29) מגלה עמוקות אופן קנה.

(30) מדרש רבה שיר השירים, פ"ז. ספרי דברים פ"א א. וראה גם ילקוט שמעוני ישעיה תעב. וכן הוא בילקו"ש דברים תשצב, ועוד. הרבי מבאר (שיחו"ק תשל"ד ח"א ע' 64) שלא רק ששערי ירושלים יגיעו עד דמשק, אלא דמשק תהיה נמצאת ממש בתוך ירושלים.

(31) ילקוט שמעוני ישעיה תעב.

(32) מהרש"א חדא"ג בבא בתרא עה, ב (ד"ה "ירושלים ששמך בתוכך ומקדשך").

(33) בבא בתרא עה, ב.

(34) בבא בתרא שם (ובמהרש"א). וראה בכ"ז גם פסיקתא רבתי לו, ב.

(35) נצח ישראל, פרק נא.

(36) מדרש הגדול שמות כז, כא.

(37) בגדי אהרן פרשת ויצא (ע' פא).

(38) פסיקתא דרב כהנא, כ, ז.

(39) כתובות קיא, ב.

לים ישתנה לעתיד לבוא, והיא תקרא "כסא ה'".⁴⁰

שערי ירושלים שטבעו בארץ⁴¹ ישובו ויקבעו מחדש, ובשבת יפתחו שערים אלו מאליהם וכן בראש החודש⁴².

---

(40) מדרש רבה וירא, מט.

(41) ראה במדבר רבה פט"ו, יג.

(42) ילקוט שמעוני, יחזקאל שפג.

עלייה לבית המקדש לעתיד לבוא

עלייה בשבת וראש חודש

נאמר בנביא¹: "וְהָיָה מִיָּדַי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִיָּדַי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָי".

יש שני פירושים בדברי הנביא:

(א) שרק חלק מִישראל יעלו להשתחוות - הקרובים יותר כל שבת, והרחוקים יותר כל חודש².

כלומר, לא דווקא שבזמנים אלו - שבת וראש חודש - יגיעו כל ישראל, כמו בשלוח שנת הרגלים, אלא ששבת וראש חודש יהיו מועדים שקבועים לעלייה בשביל האנשים בהתאם לקרבתם וריחוקם מבית המקדש.

(ב) שבאמת כל ישראל יעלו להשתחוות הן בשבתות והן בראשי חודשים, בנוסף לשלוש רגלים.

ואכן בדברי חז"ל מפורש שלעתיד לבוא יתחדש ענין העלייה לבית המקדש גם בשבתות ובראשי חודשים, כמו בשלושת הרגלים. העלייה של כל ישראל שהייתה מוגבלת עד כה לשלושת הרגלים בלבד, תורחב גם לשבתות וראשי חודשים וגם אז יגיעו כל ישראל.

ובלשון המדרש³: "...אמר להם (הקב"ה): בני, בעולם הזה כמה פעמים הייתם

(1) ישעיה סו, כג.

(2) ראה באבן עזרא וברד"ק.

(3) פסיקתא רבתי פר' שבת ור"ח. יל"ש ישעיה בסופו.

עולים בשנה, לא שלושה פעמים בשנה - כשיגיע הקץ אני בונה אותו, ואין אתם עולים שלושה פעמים בשנה, אלא כל חודש וחודש ובכל שבת ושבת אתם עתידים להיות עולים שם. כמו שכתוב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'".

מבואר בחסידות הטעם לכך⁴: עלייה לרגל היא בגלל השמחה השורה אז, שגורם לגילוי אלוקות מיוחד באותם הימים, (כמשל המלך שבעת שמחתו מתגלה לעין כל). בזמן בית ראשון גילוי זה היה רק במועדים ולא בשבתות וראשי חודשים. אבל לעתיד לבוא יהיה השמחה בשלימות, ויהיה גילוי אלוקות מיוחד גם בשבתות וראשי חודשים, ולכן תהיה עלייה לרגל גם אז.

מתי יביאו העננים את בני ישראל

המדרש⁵ אומר שלעתיד לבוא יביאו עננים את כל בני ישראל לבית המקדש בכל שבת וראש חודש, כמו שהנביא⁶ משבח את בני ישראל: "מִי אֱלֹהֵי כְעָבֹר תְּעוֹפְיָנָה".

הרבי⁸ מדייק במדרש ואומר שיש שני דיעות מתי בדיוק יביאו העננים את בני ישראל.

לפי דיעה אחת, העננים יביאו את בני ישראל בערב שבת, ויחזירו את בני ישראל במוצאי שבת.

הדעה השנייה במדרש סוברת שהעננים יביאו את בני ישראל בשבת עצמה. היינו שבשבת בבוקר יבוא כולם מכל העולם אל בית המקדש.

ההבדל בין שני הדעות הוא שלפי הדעה הראשונה שיבואו בערב שבת, יהיו רק שני חידושים בעלייה לרגל לעתיד לבוא: א) שתהיה עלייה לרגל בכל (ערב) שבת וראש חודש. ב) שהעלייה תהיה על-ידי העננים.

אבל לפי הדעה השנייה יתווסף עוד חידוש גדול, שלא יעלו קודם שבת אלא בשבת עצמה.

4) ד"ה והיה מדי חדש בחדשו תר"ל. שלש פעמים בשנה תרע"ח. ועוד.

5) שם.

6) ישעיה ס, ח.

7) =כעננים.

8) הבא להלן ע"פ סה"מ תשל"ז ע' 299.

וביאור שיטתם: לפי השיטה הראשונה, הם יבואו עוד מערב השבת. והסיבה לכך שלפי שיטה זו לא יבואו בשבת בבוקר הוא מ"איסור תחומין", האיסור לצאת בשבת מתחום העיר יותר מאלפיים אמה. אבל לפי השיטה השנייה אין כאן חשש כזה, כי לדעה זו איסור תחום שבת אינו חל באוויר, למעלה מעשרה טפחים מהקרקע. ולכן, יהיה אפשר לעלות לבית המקדש בשבת עצמה.

הרבי מוסיף ומבאר את הטעם של השיטה הראשונה שיבואו מערב שבת: אם נאמר שיבואו בתוך השבת, "כמה וכמה הלכות חדשות ומסובכות בזה - מצד חילוקי זמני התחלת השבת קודש במקום שבו היה בתחילתו, לגבי המשך שלו", - ולכן מס' תבר לומר שיבואו מערב שבת.

פעמיים בשבת אחת!

בעת שראש-חודש יחול בשבת יעלו בני ישראל לבית המקדש פעמיים באותו יום, פעם אחת עבור השבת ופעם שנייה עבור ראש חודש!

כך מתואר במדרש ילקוט שמעוני⁹: "כשחל ראש חודש להיות בשבת.. באים שני פעמים, אחד של (בשביל) שבת ואחד של ראש חודש, והעבים טוענים אותן בהשכמה ומביאים אותן לירושלים והם מתפללים שם בבוקר, והן טוענים אותן לבתיהן ומחזי' רים לירושלים".

חידוש במצוה

ידוע ומפורסם דברי הרמב"ם ש"אין נביא רשאי לחדש דבר" על מצוות התורה¹⁰, ואם כן כיצד יכול נביא (גם נביא כישעיהו) לחדש שיעלו לרגל גם בשבת ובראש חודש, בשעה שבתורה נאמר באופן מפורש¹¹: "שלוש פעמים בשנה?"

בשו"ת "דבר יהושע" מסביר¹², שבכל זמן יש מצווה לבוא ולעלות לבית המקדש, רק שהתורה חייבה את כל עם-ישראל לעלות לרגל שלוש פעמים בשנה בגלל שקשה להגיע כל כך הרבה פעמים. אבל בימות המשיח, שאז העלייה תהיה בקלות ובמהירות (על גבי עננים), תתרחב החיוב של המצווה גם לכל שבת וראש חודש.

(9) שם.

(10) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.

(11) דברים טז, טז.

(12) ח"א סימן ט'. ראה ג"כ ימות המשיח בהלכה ח"א ע' קטז ואילך. שם ח"ב ע' תז ואילך.

כך גם משמע מדברי רש"י, שהקב"ה אומר ש"אתה רחוק מבית הבחירה ואינך יכול ליראות לפני תמיד, לכך אני קובע לך שלוש רגלים הללו"¹³. אבל בימות המשיח שהעלייה תהיה בקלות יהיה חיוב לבוא כל שבת וראש חודש.

אבל יש אומרים¹⁴ שאין כוונת הנביא לומר שיש חובה או מצוה לעלות כל שבת לרגל לבית המקדש. הנביא מתאר מה שיקרה בפועל שכל בני ישראל וגם אומות העולם יעלו לרגל.

---

(13) בפרשת כי תשא (לד, כד).

(14) ימות המשיח בהלכה ח"א ע' קיח.

הרחבת ארץ ישראל

— ירושת ארץ קיני קניזי וקדמוני, והוספת שלש ערי מקלט

בפרשת שופטים, מצוה לנו התורה להפריש שש ערי מקלט, לנוס שמה מי שהרג בשגגה, כדי להנצל מגואל הדם שרוצה לנקום הריגת קרובו. ובהמשך, מצוה לנו התורה: "וְאִם יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לְתַת לְאַבְתָּיִךָ: כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו כָּל הַיָּמִים וְיִסְפַּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה"¹.

דהיינו, שהתורה מספרת לנו שיבוא זמן שגבול ארץ ישראל תתרחב. והתורה אומרת שכאשר הגבול של ארץ ישראל יתרחב ויתוספו עוד ערים לארץ ישראל, יהיה לנו מצוה להוסיף עוד שלש ערי מקלט.

הרמב"ם מסביר שאף פעם לא קיבלנו ארצות אלו, ואין זאת אלא ציווי מיוחד ששייך לתקופת הגאולה. וזהו אחד מהראיות שהרמב"ם מביא מן התורה על ענין הגאולה².

(1) דברים יט ח-ט.

(2) הלכות מלכים פרק יא, הלכה ב.

ההבטחה אל האבות

בברית בין הבתרים הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו עשר ארצות, שמתוכן קיבלו רק שבע. וכך אומרת התורה³: "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר, לזרעך נתתי את הארץ הזאת, מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת. את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני, ואת החיתי ואת הפרזי ואת הרפאים, ואת האמרי ואת הכנעני ואת גרגשי ואת היבوسی". השבע האחרונים ניתנו לבני ישראל עם בואם לארץ בימי יהושע, אבל ארצות קיני קניזי וקדמוני יקבלו רק בימות המשיח.

הרמב"ן⁴ מסביר אשר גם בפסוק "וְאִם יִרְחִיב ה' אֶלְקֵיךָ אֶת גְּבֻלְךָ" התורה מדברת על הבטחה לאבות: "הזכיר כאן האבות: 'ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך' וזה ירמוז לכל עשרה עממין שנאמרו לאברהם".

אבל לפועל לא קיבלנו את כל העשר ארצות כשנכנסנו לארץ ישראל. יותר מכן: בזמן הזה יש איסור⁵ על עם ישראל לכבוש את ארצות קיני קניזי וקדמוני⁶. הרמב"ן⁷ מסביר שהסיבה לכך היא משום שירות הארץ תלויה בזכותם של בני ישראל, והזכות שהיה לבני ישראל בכניסתם לארץ בזמן יהושע היה רק לשבע עמים.

ואכן, בפסוקים השונים בתורה מוצאים שהקב"ה נותן ציווי לבני ישראל על המצוות שיתחייבו בהם בכניסתם לארץ (לאחר שיירשו את העמים ויתיישבו בארץ)⁸. ובהמשך הקב"ה גם הבטיח לבני ישראל שהוא ישמיד את העמים שיושבים בארץ⁹. הבטחות אלו על השמדת הגוים אשר בארץ ישראל כולל רק את השבע עמים ולא את כל העשרה.

קיום ההבטחה בתקופת הגאולה

הרמב"ן¹⁰ מסיים בכך שכאשר יגיע בני ישראל למעמד ומצב שהם ישמרו את כל

(3) לך לך טו, יח.

(4) על אתר.

(5) ראוי לציין שאיסור זה רק להשיטה שקיני קניזי וקדמוני הם אדום עמון ומואב (ראה הנסמן בהערה הבא).

(6) דברים ב, ד. וראה באר משה (להאדמו"ר מאזורוב) על ספר שמואל ע' תנח ואילך. נו"כ הרמב"ם על הלכות תרומות פ"א ה"א ותוד"ה הר, בבא בתרא נו, א.

(7) דברים יט, שם.

(8) דברים יא, לא-לב.

(9) דברים יב, כט.

המצוות באהבה שלימה נצחית שיהיה גלוי לפני הקב"ה שלא יחטאו עוד לעולם, אז הקב"ה יתן בידינו גם את ג' הארצות (קניני קניזי וקדמוני).

האור החיים הקדוש¹⁰ מסביר שהטעם שבהבטחת הקב"ה לאברהם הג' ארצות (קניני קניזי וקדמוני) הם המקומות הראשונים שמוזכרים בפסוק, הוא משום שעיקר הנתינה של ארץ ישראל לבני ישראל הוא הנתינה העתידה להיות לימות המשיח, שבה יקבלו גם שלש ארצות אלו.

אף במצב שלא זכו

משמעות הפשוטה של הפסוק "ואם ירחיב ה' אלוקיך" נותן מקום לפרש שמדובר בתנאי. כלומר, אם נשמור ונקיים את כל המצוות רק אז הקב"ה ירחיב את גבולך. אבל מהמשך הפסוק מובן שהרחבת ארץ ישראל היא הבטחה שבוודאי יקרה ("כאשר נשבע לאבותיך")¹¹.

כ"ק אדמו"ר הזקן¹² מתייחס לכך שלשון הכתוב הוא תנאי, שמשמע שהרחבת גבולות ארץ ישראל תלויה בקיום המצוות על-ידי בני ישראל, ואם הם לא יהיו במצב הראוי (חס ושלום), לא יזכו להרחבת הגבול בשלוש ארצות.

אדמו"ר הזקן מסביר¹³, שיייתכן שגם במצב של 'לא זכו' יזכו בני ישראל לקבל את השלש ארצות. וההסבר הוא פשוט: גם אם בתחילת הגאולה לא יהיו בני ישראל במעמד ומצב של 'זכו', הרי הדבר ישתנה במשך הזמן, כיון שהגאולה תגרום לעלייה במצב הרוחני של בני ישראל. ובמילא, גם אם בני ישראל לא יקבלו את השלש ארצות מיד בתחילת הגאולה, מכל-מקום הם יקבלו את השלש ארצות בזמן יותר מאוחר בגאולה.

ועל פי דברי הרבי פעמים רבות¹⁴ אשר דורנו הוא דור זכאי, הרי ברור שמיד בתחילת הגאולה נזכה לקבל את השלש ארצות.

(10) לך לך שם.

(11) עיי"ש בשפתי חכמים אות מ.

(12) ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשצח ואילך.

(13) שם ע' תתי ואילך.

(14) ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 574. ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 353. שיחות קודש תשל"ו

ח"ב ע' 525.

איפה הם ג' ארצות אלו

חכמי ישראל נחלקו ביניהם איזה מקומות הם ארצות הקיני, הקניזי והקדמוני¹⁵:
 רבי יהודה אומר כי ארצות אלה הן: ערבייה, שלמיא ונבטייה.
 רבי שמעון אומר כי ארצות אלה הן: אסיא, אספמיא ודמשק.
 רבי אליעזר בן יעקב אומר: אסיא, קרתיגנא ותורקי.
 רבי אומר: אדום, מואב וראשית בני עמון.

ענינו הפנימי של הג' ארצות

בתורת החסידות¹⁶ מבואר מהו ענינם הרוחני של ארצות אלו בעבודה של האדם, ובכך נוכל להבין מדוע ארצות אלו יינתנו רק לימות המשיח:

שבע האומות שעם ישראל כבשו, רומזות לשבע המדות שבאדם. בזמן הגלות, העבודה העיקרית שלנו היא לעבוד על המידות שבלב שלנו, לתקן אותם ולהעלות אותם לקדושה. בתקופת הגלות העבודה של השכל היא רק כדי לעזור לנו לשלוט על המדות שלנו.

אבל בזמן הגאולה, כשכבר נתקן את כל המידות שלנו, אז נקבל גם את החלק של שלוש האומות הנוספות (קיני קניזי וקדמוני). אלה רומזים לשלושת כוחות השכל - חכמה, בינה, דעת. בגאולה עבודתנו תהיה ללמוד תורה באופן הכי נעלה שיש במוח שלנו, כך שנתחבר ממש לשכל האלוקי, וזו תהיה המטרה והעבודה העיקרית.

אז תהיה שלימות של עשרת כוחות הנפש (חב"ד ושבע מדות), שכולם יזככו ויתוקנו ויתגלה בהם שורשם הנעלה, (שלימות של עשר ארצות)¹⁷.

הרבי אמר¹⁸ כי עתה ברגעים האחרונים לפני ביאת הגאולה יש לעסוק גם בעבודת המוחין כהכנה לירושת הארץ בימות המשיח כאשר נירש את ארצות הקיני הקניזי והקדמוני ועבודת המוחין תהיה בשלימות. לכן כהכנה לקבלת ארץ ישראל השלימה, עלינו להוסיף במיוחד בלימוד תורת חסידות חב"ד, המסבירה בחכמה, בינה ודעת את

(15) ראה ירושלמי שביעית תחילת פרק ו.

(16) ראה מ"מ מתורת החסידות שנסמנו בפרק הבא.

(17) על פי מאמר אל תצר את מואב בספר מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים בתחילתו.

(18) ספר השיחות תשנ"ב ע' 81 ואילך.

פנימיות התורה, ובפרט בדגש על עניני גאולה ומשיח.

ההכנה ע"י משה רבינו

בכמה וכמה דברים חשובים אצל בני ישראל אנו רואים שדברים אלו נפעלו דוקא על-ידי משה רבינו (ולדוגמא, התורה ניתנה על ידי משה רבינו). ועד כדי כך שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה רבינו. ואפילו התורה חדשה שמלך המשיח עתיד לגלות, ניתנה כבר על-ידי משה רבינו.

וכן גם בנוגע לגאולה, שנפעל על-ידי ובכוחו של משה רבינו. גם הגאולה הראשונה ממצרים היתה על-ידי משה רבינו וגם הגאולה העתידה היא בכוחו של משה וכמו שאמרו חז"ל¹⁹: "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון.

גם יעוד הגאולה אשר לעתיד לבוא תתרחב ארץ ישראל ובני ישראל יקבלו עוד ג' ארצות, יש קשר לפעולתו של משה רבינו.

בפרשת מטות התורה מספרת על הבקשה של בני גד ובני ראובן להתיישב בעבר הירדן ולא בארץ ישראל עצמה. לאחר שמשה רבינו עשה כמה תנאים עמהם ואריכות הסיפור, התורה מספרת שבני גד ובני ראובן התיישבו בעבר הירדן, וגם חצי שבט מנשה התיישב שם.

בתורה לא מסופר שחצי שבט מנשה ביקשו להתיישב בעבר הירדן, אבל מובא בתלמוד ירושלמי²⁰ שזה היה החלטתו של משה רבינו לתת להם חלק בעבר הירדן.

והסיבה שמשה רבינו עשה כן היא, כיון שההתיישבות של חצי שבט מנשה מחוץ לגבולות ארץ ישראל של אותו זמן, היא הקדמה והכנה להתרחבות הגבולות שתהיה בגאולה. והכנה זו נעשתה על-ידי משה רבינו, שהוא (על-ידי עצמו ולא מצד בקשת חצי שבט מנשה) הושיב את חצי מנשה מחוץ לארץ ישראל.

לכן יש חילוק גדול בין בני גד ובני ראובן לבין חצי שבט מנשה. בני גד ובני ראובן קיבלו נחלה בעבר הירדן מצד בקשתם, כיון שהם רצו ארץ מקנה, והיה בזה ענין בלתי רצוי. מצד שני, חצי שבט מנשה קיבלו את חלקם מצד רצון והחלטת משה, ובאופן

(19) שמות רבה פרשה ב, ד.

(20) ביכורים פ"א ה"ח.

חיובי - שזה הכנה לירושת הארץ של לעתיד לבוא.

הסיבה שבני מנשה זכו לזה הוא משום שלבני מנשה היה חיבה מיוחדת לארץ ישראל. בפרשת פינחס²¹ מסופר על בנות צלפחד (שהיו משבט מנשה) על רצונם הגדול שיהיה להם חלק ונחלה בארץ ישראל. ובזכות זה נבחר שבט מנשה להיות אלו שנבחרו להיות חלק מההכנה להרחבת הארץ לעתיד לבוא²².

---

(21) פרק כז פסוק א ואילך.

(22) לקוטי שיחות חלק כה ע' 210 ואילך.

חלקו של שבט לוי בשלוש ארצות

כשבני ישראל נכנסו לארץ ישראל היה איסור על שבט לוי לקבל נחלה בארץ ישׂראל כמו השבטים האחרים, וכמו שנאמר בפסוק¹: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי, לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה', לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה. על כן, לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' הוא נחלתו, כאשר דבר ה' אלקיך לו".

זוהי גם הסיבה לכך שהם לא נמנו עם כל שבטי ישׂראל².

לעתיד לבוא בתקופת הגאולה תהיה שוב חלוקה של ארץ-ישׂראל, והגמרא אומרת על כך³: "עתידה ארץ-ישׂראל שתחלק לשלושה עשר שבטים". הגמרא מסבירה, שהחלק הנוסף, השלושה עשר, יהיה שייך לנשיא, למלך המשיח.

יש מחלוקת ראשונים האם שבט לוי יקבל נחלה:

הרשב"ם⁴ מסביר, שלעתיד לבוא בני שבט לוי ינחלו נחלה בארץ, כמו כל השבטים האחרים, ועם זאת תהיה החלוקה לשלושה עשר חלקים בלבד, על-אף שגם מלך המשיח יקבל חלק. במקום החלקים הנוספים, לשבט לוי ולמלך המשיח, שבטי אפרים ומנשה יתאחדו לשבט אחד. אפרים ומנשה לא יחשבו עוד כשני שבטים, אלא יבואו כשבט אחד ומאוחד - שבט יוסף.

אבל הר"ן⁵, חולק על שיטה זו ואומר ששבט לוי לא יקבל נחלה גם לעתיד, אלא רק ערים ליד ירושלים.

---

(1) דברים י, ח.

(2) במדבר כו, סב.

(3) בבא בתרא קכב, א.

(4) בפירושו לב"ב שם.

(5) הובא ב'שיטה מקובצת' על אתר.

ב"ספר מצוות גדול"⁶ מכריע להלכה כשיטת הרשב"ם, שלעתיד לבוא גם שבת לוי יקבל נחלה כמו שאר השבטים.

חלוקה על-ידי הקב"ה

המפרשים שואלים על שיטת הרשב"ם, ששבת לוי יקבל נחלה בארץ לעתיד לבוא - הרי לפי ההלכה⁷ יש איסור⁸ נצחי⁹ על הלויים ליטול חלק בארץ! איך אפשר שלעתיד האיסור הזה יבוטל?

הסבר אחד ניתן לומר על-פי דברי המהרש"א שכותב¹⁰ שהלויים לא קיבלו נחלה בעבר מפני שהחלוקה היה על פי גורל. אבל חז"ל¹¹ אומרים שלעתיד לבוא הקב"ה בעצמו יחלק את הארץ, ובחלוקה זו יתן ה' גם ללויים.

על-פי זה ניתן לומר שהאיסור על הלויים ליטול חלק בארץ הוא רק כשהוא על-ידי גורל, ואיסור זה הוא אכן נצחי. אבל לעתיד הם כן יקבלו נחלה על ידי חלוקה מהקב"ה, ולכן הדבר יהיה מותר.

ירושה בג' ארצות

הרבי נותן הסבר אחר¹²: האיסור על הלויים לקבל נחלה הוא רק בארץ כנען (ארץ שבעה עממים) שכבשו וחילקו בני ישראל בזמן כניסתן לארץ ישראל. אבל בשלוש הארצות הנוספות (קניזי קניזי וקדמוני) מותר להם לקבל נחלה, ולכן לעתיד לבוא כשנירש גם את ג' הארצות האלו, יקבלו שבת לוי נחלה.

יש ראייה לכך מדברי הרמב"ם שכותב בהלכה האוסרת על שבת לוי לקבל נחלה בארץ¹³: "כל שבת לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען". בדרך כלל מקובל לומר "ארץ ישראל" וכדומה, והסיבה שהרמב"ם משתמש בלשון זה הוא כיון שבכך הרמב"ם

(6) לאווין רעו-רעז.

(7) רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פי"ג.

(8) הנמנית בספר המצוות, מל"ת קסט.

(9) כלשון הרמב"ם בהלכות יסודי התורה תחילת פ"ט.

(10) על הגמרא שם.

(11) גמרא שם.

(12) שיחת יום שמח"ת תשמ"ו (לקו"ש חל"ח ע' 106 ואילך). ראה גם: לקו"ש חכ"ג ע' 212.

ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 589. ספר השיחות שם ע' 630. שיחת י"ז תמוז תשמ"ו (תורת מנחם התועדויות תשמ"ו ח"ד ע' 127).

(13) הלכות שמיטה ויובל סוף פרק י"ג.

מרמז שחלק מסוים מארץ ישראל (קיני קניזי וקדמוני) אינו נכלל באיסור, ומותר לשבט לוי לקבל בו נחלה.

והטעם לכך הוא: שלוש ארצות אלו (קיני קניזי וקדמוני) הם מתנה מיוחדת מהקב"ה כמו שנאמר בפסוק¹⁴: "ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך". לכן מובן שדווקא בארצות אלו יוכלו הלויים לקבל נחלה לעתיד לבוא, משום שארצות אלו אינם רק עוד מקום ו"נחלה" לגור בו בגשמיות, אלא מתנה מיוחדת מהקב"ה ולכן גם שבט לוי יקבלו מתנה זו.

מקומות שעוברים לארץ ישראל

בתי כנסיות (עם הקרקע)

ידוע שבזמן הגלות השכינה נמצאת עמנו, ובפרט בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ובאופן מיוחד ב"בית רבינו שבבבל"¹. לעתיד לבוא יבואו כל הבתי כנסיות לארץ ישראל ויתחברו לבית המקדש, וסדר חיבורם תלוי במדרגת הקדושה של המקום. אמנם בבית רבינו שבבבל שוכנת עיקר השראת השכינה, ובכל תקופה יש רק בית רבינו שבבבל אחד. לכן יהיה מחובר ממש לבית המקדש לעתיד לבוא.

הרבי מסביר² שבתי הכנסת יילקחו בשלמותם לארץ ישראל, כולל הקרקע שעליה הם עומדים³.

בתי כנסיות שנחרבו בגלות

הבתי כנסיות שנחרבו בזמן הגלות, גם הם יבואו ויקבעו בארץ ישראל בסמיכות לבית המקדש. שהרי "האבנים, העצים והעפר וכו' שמהם נעשו הבתי כנסיות ובתי מדרשות, הם אלו שהגנו על בני ישראל שיוכלו להתפלל וללמוד, וספגו את אותיות התפילה והתורה, יקבלו את שכרם ויבואו ויקבעו בארץ ישראל"⁴.

---

(1) נושא זה מבואר בהרחבה בקובץ חידון גאולה ומשיח (שנה א' קובץ ג' ע' 36 ואילך).

(2) ספר השיחות תשמ"ט ע' 98-99.

(3) משום סיבה זו אין בעיה הלכתית של איסור העברת בית כנסת ממקומו, מכיון שאם בית הכנסת עובר יחד עם הקרקע, אז הוא לא נחשב כמשנה את מקומו.

(4) שיחת ש"פ בהר בחוקותי תשמ"ח, הערה 77 (ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 464).

דברים שיבואו לארץ ישראל בגאולה

הר סיני

מובא במדרש⁵, שלעתיד לבוא הר סיני 'יעבור' ויקבע בארץ ישראל. הרבי מסביר את הסיבה לזה, שהרי על הר זה ניתנה התורה לבני ישראל וממנו מגיעים כל התורה ומצוות, ולכן בוודאי שהר סיני יבוא לארץ ישראל⁶.

הר תבור והר הכרמל

באותו מדרש גם מבואר שלא רק הר סיני אלא גם הר תבור והר הכרמל יעברו לארץ ישראל לעתיד לבוא (ויתחברו ליד הר הבית), ובית המקדש ייבנה על גביהם כמו שנאמר⁷: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵי הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיֶּה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים". ההסבר לכך הוא⁸, שהשלשה הרים האלו הם כנגד תורה עבודה וגמילות חסדים שעליהם העולם עומד. הר סיני - נתנה עליו התורה. הר הכרמל - ה' שמע שם לתפילת אליהו. הר תבור - נעשה נס לברק ודבורה על ידי יעל שעשתה חסד עם ישראל.

המשכן יתגלה לעתיד לבוא

המשכן שבנו בני ישראל במדבר לא נחרב אלא נגנז⁹. הסיבה לכך היא, שהקב"ה לא רצה להחריב את המשכן כיון שנבנה בנדבת ליבם של בני ישראל¹⁰.

ובגמרא¹¹ מבואר עוד טעם לכך, שהמשכן נחשב "מעשי ידיו" של משה. וכמו שנאמר בפסוק¹²: "אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה". וכיון שמעשה ידי משה הם נצחיים, לכן לא נחרב המשכן אלא נגנז, ולעתיד לבוא מלך המשיח יגלה את המשכן¹³.

(5) ילקוט שמעוני ישעיה רמז שצא.

(6) שיחת ש"פ בהר בחוקותי תשמ"ח, שם.

(7) ישעיה ב, ב.

(8) ילקוט מעם לועז על הפסוק.

(9) בענין נצחיות המשכן לגבי בית המקדש ראה בארוכה בלקוטי שיחות חלק טז ע' 465 ואילך.

(10) תנא דבי אליהו רבה סוף פרק כה.

(11) סוטה ט, סע"א.

(12) שמות לח, כא.

(13) הביאור בצורך המשכן לע"ל, ראה שיחות קודש תשמ"ח ב"ב ע' 630.

הצלה קאר'

הרבי התבטא פעם¹⁴ שבעת שמשיח יבוא, יעלו גם ה'הצלה קארס' על העננים והם יבואו איתנו לארץ ישראל. ואף שלעתיד לבוא לא יהיה יותר צורך בהם, מכל מקום כיון שעזרו לכל כך הרבה יהודים מסתבר לומר שהם יעלו לארץ ישראל, כמו הבתי כנסיות שבזמן הגלות שמחמת קדושתן יעלו לארץ ישראל.

כל בית פרטי

ידוע ומפורסם הוראת הרבי¹⁵ שלפי דברי חז"ל¹⁶ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתו" כמ¹⁷ - בתוך כל אחד ואחד", ('בתוכם' בלשון רבים), כל יהודי, אנשים, נשים וטף, צריך להפוך את ביתו הפרטי ואת חדרו ל"מקדש מעט".

איך עושים את זה? דרך שלושה הדברים שעליהם העולם עומד: תורה, תפילה וגמילות חסדים. כאשר יהודי לומד תורה בביתו, מחזיק ספרי קודש בביתו, מתפלל ועובד את ה' שם, ויש בבית קופת צדקה שמכניסים בה מטבעות מדי פעם, אז חוץ מהפעולות הרוחניות שנעשות במקום הזה, הבית והחדר הופכים למקום שבו השכינה שורה ("ושכנתי בתוכם").

הרבי אומר שגם הבתים האלה שבהם השכינה נמצאת, יצטרפו לבתי הכנסת ובתי המדרש ויתחברו לבית המקדש¹⁸: "...ותיכף ומיד ממש הולכים כל ישראל - "ארו עם ענני שמיא" - יחד עם כל מעשינו ועבודתנו, יחד עם כל הרכושים הגשמיים ("כספם וזהבם אתם"¹⁹), ביחד עם הבתי "מקדש מעט", וכן הבתים הפרטיים (במילא ילכו כולם ברצונם הטוב...) - אשר נעשו חדורים לגמרי באור החסידות וקדושת הנשמה, "ושכנתי בתוכם" - לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, בבית המ' קדש השלישי [ויש לומר, שהבתי מקדש מעט והבתים פרטיים שמעין מקדש מעט - מתחברים ומתדבקים ל"מקדש אדני-י כוננו ידיך"] .. תיכף ומיד ממש".

14 בשיחה בקשר עם 'דינר מלוה מלכה' בשביל ארגון הצלה (לקוטי שיחות חכ"ו ע' 394).

15 במכתב לבני ובנות ישראל בין י"ד וט"ו בשבט תשמ"ז (לקוטי שיחות חלק כו ע' 414), ובשיחות הקודש מאותה תקופה.

16 אלשיך על הפסוק קרוב לסופו (דיבור המתחיל "עוד יתכן"). ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב לתחילתו. של"ה (סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ובכמה מקומות). לקוטי תורה ריש פרשת נשא. ועוד.

17 שמות כה, ח.

18 ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 356. וראה גם שיחת ש"פ בהר בחוקותי תשמ"ח שנסמן לעיל.

19 ישעיהו ס, ט.

לזכרון נשמת

מרת אלישבע ע"ה

בת הרה"ח הרה"ת חיים הלוי ע"ה

פיקרסקי

שלוחה בבאנאטא קאלאמביא
הצטיינה כדוגמא חי' בהליכותיה והנהגותיה
והשפיעה רבות מתוך אמת ותוקף פנימי

נפטרה ט"ו סיון

שנת ה' תהא שנת פלאות ככל
ליצירה

ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הבחור התמים

מיכאל ע"ה בן יבדלחט"א
הרה"ח ר' יהודה ליב שליט"א

ראסקין

הוקדש ע"י:

לזכות

חיה מושקא בת נעטל תי'

לרפואה שלימה וקרובה